

Jelige: ANJ720

Nők a közjogi méltóságok politikai imázsstratégiájában

Tartalomjegyzék

1.Bevezetés.....	2
2.1 A politikusfeleségek szerepe a nők esélyegyenlőségért folytatott harcában.....	3
3. Politikai kommunikáció és politikai imázs	6
3.1 A politikai kommunikáció és a politikai antropológia fogalma	6
3.2 Politikai szimbolika.....	7
3.3 A politika perszonalizációja és a politikai imázs	8
3.4 Imázsközvetítés a médiában.....	9
4. A nő, mint a politikai imázs eszköze	12
4.1 A nő szerepe a politikai imázsépítés sikerében	13
4.2 A nő mint a karaktergyilkosság eszköze	14
5. First Lady-k a Fehér Házban és Magyarország élén.....	17
5.1 Amerika, ahol az elnöki pár házassága nemzeti ügy.....	17
5.1.1 Jackie Kennedy, a nő	17
5.1.2 Hillary Clinton, a politikus	19
5.1.3 Michelle Obama, a példakép	21
5.2 Magyarországi politikusfeleségek.....	24
5.2.1 Lévai Anikó, a miniszterelnök felesége	25
5.2.2 Dobrev Klára, az adjunktus	27
5.2.3 Schmittné Makray Katalin, a magyar First Lady	29
6. Elemzés	32
7. Összegzés	36
Felhasznált irodalom	38
Szakirodalom:.....	38
Forrásjegyzék:	40

1.Bevezetés

A modern politika imázsok harca, amely harcban a politikusok a média-szakemberek által kialakított szerepeken keresztül nyerik el választóik bizalmát. Az állampolgárok olyan személyekre teszik le voksukat, akik meglátásuk szerint megfelelően képviselik érdekeiket majd a jövőben. Ennek eldöntéséhez azonban a legtöbb választó nem rendelkezik elegendő és releváns információval. Azzal a tudáshalmazzal bírnak, amit a médián keresztül juttatnak el hozzájuk; tehát a tömegkommunikáció és a digitális kommunikáció befolyásoló szerepe megkérdőjelezhetetlen. Napjainkban inkább a média és a politika összefonódásával létrejövő politainment veszi át a szakmai politizálás helyét. A választópolgárok a tényleges politikai események helyett inkább a politikusok civil életére kíváncsiak és az alapján döntenek el, hogy kompetensek-e az adott politikai helyzet megoldásában. Ennek a civil életnek része a nő, amely alakot szimbólumként használják a politikusok imázsának formálásában.

Dolgozatomban azt vizsgálom, hogy az Amerikai Egyesült Államokban és Magyarországon a politikai vezetők feleségei milyen hatással voltak illetve vannak férjük imázsára. Más politikai berendezkedés tapasztalható a két országban és a földrajzi távolság is meglehetősen nagy, azonban az USA tekinthető a politikai imázsgyártás alapító műhelyének, így ezért választottam ezt a hazánktól több tekintetben is eltérő országot. Az eltérés fő oka a politikai kultúra különbségeiben keresendő, amelyek a politikai antropológia módszereivel ragadhatóak meg.

Kutatásom középpontjában kifejezetten az amerikai és a magyar legnagyobb közjogi méltóságok feleségeinek politikai nyilvánosságban betöltött szerepe, illetve annak szimbolikája áll. A nő jelenlétével olyan választókat nyerhet meg, akiket férje talán nem tudott volna megszólítani. A hivatali pozícióból eredő hatalmával a társadalom érdekében rendelkezik, a nemzetről gondoskodni kívánó nő szerepét tölti be.

Dolgozatomban arra keresem a választ, hogy mi okozza a két országban a közjogi méltóságok feleségeinek eltérő médiareprezentációját. A kérdés megválaszolásához a kiemelendő politikusfeleségek közszereplését esettanulmányokon keresztül kívánom bemutatni. Munkám során a szakirodalom felhasználása mellett alapvetően újságcikkeket, honlapokat, közösségi portálon kialakított profiloldalakat elemeztem és egy általam kialakított szempontrendszer segítségével hasonlítottam össze a közjogi méltóságok feleségeinek férjük karrierjében játszott szerepét.

2. A modern nő és a politika viszonya

A társadalom organikus egésze, amely végső soron férfiak és nők interakcióiból épül fel, sokáig háttérbe szorította a nőket. A történelem során a természettudományok fejlődésével biológiai elméletekkel támasztották alá a nők elnyomásának jogosságát, majd amikor a XIX. században a nők jelentősebb jogokat tudhattak magukénak, elcsendesedtek az effajta bizonyítási teóriák. Az emancipáció kibontakozásával lehetőséget kaptak annak bizonyítására, hogy ők is helyt tudnak állni azokon a területeken, ahonnan korábban férfitársaik kiszorították őket. Ilyen terület volt többek között a politika is, ahol a XIX. században fokozatosan jogosultságot kaptak az aktív részvételre. Napjainkban pedig egyre nagyobb szükség van a politikai színterén a nők jelenlétére, mivel tapasztalataikkal, a férfiakétól eltérő nézőpontjukkal elősegíthetik a döntéshozatalt.

A női politizálás története - Szapor Judit történész szerint - valójában politizáló nők története. A női politizálás története kapcsán a nők állampolgári jogainak történetét említik, oktatáshoz való joguk fordulópontjait emelik ki. A szűkebben vett politikai részvétel pedig a nők arányát, számát jelenti a pártokban, a parlamentben, a kormányban. Tágabb politikai értelmezésben a közéleti, társasági életben betöltött szerepükre tekintenek. Ez alatt értem a konzervatív, karitatív nőszervezetekben, az oktatásban tevékenykedő nőket, illetve diplomás vagy más szakmában, nem női egyesületben résztvevőket. „Tehát tágabb értelemben a nők és a politika definíciója magában foglalja a nőknek a társadalmi munkamegosztásban elfoglalt helyét, a családi életben betöltött szerepeit a gyermekneveléstől a kulturális életben és a szabadidős tevékenységekben való részvételig.”¹ Mindennapi, családi szerepeiket átviszik a közsférába, amely ott ez már politikai szereplésnek bizonyul. Ennek oka az, hogy a nő számára ez a magánélet határainak természetes kiterjesztése, de az állam politikai tevékenységként értelmezi. Ezért a női szerepek a családban és a közéletben egyaránt meghatározóak. A kormányok és pártok ideológiájához illetve a társadalmi kontroll fenntartásához szükségesek.²

2.1 A politikusfeleségek szerepe a nők esélyegyenlőségért folytatott harcában

A jelentős médiafigyelmet jelentő politikai pozíciók, mint a magyar miniszterelnök és köztársasági elnök illetve az amerikai elnök szerepei, az ország koordinálása és reprezentálása mellett egyéb kötelezettségeket is ró a pozíciót betöltőkre. Ezek közül az első és legfontosabb

¹ Szapor Judit: Nők és politika avagy a női politizálás története, Rubicon, 2009/4, Nőtörténelem c, online melléklet, http://www.rubicon.hu/magyar/oldalak/nok_es_a_politika_vagy_a_noi_politizalas_tortenete/, Letöltés: 2011.11.29.

² o.u.

elvárás a példamutatás. Akkor fogják elismerni a politikust, hogyha a politizálás mellett valamiben kiemelkedőt tud nyújtani. A gondos és odaadó feleség, a szerető család egy ilyen kiemelkedési pont. Az elnök felesége hivatali pozíciójából eredő hatalmát és befolyását könnyedén használhatja a nők jogaiért való harcra és a közéletben való szereplésük elfogadottságának növelésére. Az USA-beli elnökfeleségek élnek ezzel a lehetőséggel; számtalan példát láthattunk már arra, hogy az elnök felesége biztosítja a publikumot arról, hogy férje mellett áll.³ Ezen hagyományosan elvárt szerepén túllépve azonban ő maga is igyekszik egy vagy több ügy előrelendítésének érdekében is kihasználni a szerepével kapott hatalmat. Hogy a modern politikai csatározások időszakából említsek példát, a jelenlegi First Lady, Michelle Obama abban igyekszik segíteni a nőknek, hogy megtalálják az egyensúlyt a munka és a család között, Laura Bush a családok és a nők jólétéért kampányolt, Hillary Clinton pedig a nők és gyermekek jogaiért állt ki egyéb más területek mellett az ország első asszonyaként. Az elmúlt húsz évet öleli fel ennek a három nőnek a tevékenysége.

Magyarországon azonban egészen más a politikai helyzet. A két ország közötti különbséget e tekintetben az országok GAP mutatója alapján kialakított rangsorban való elhelyezkedésük is jól szemlélteti. A Világgazdasági Fórum 2006-ban vezetett be a gender gap mutatót, amellyel a nemi alapú egyenlőtlenségek és azok mértékének alakulását nyomon tudja követni. A mutató gazdasági, politikai, oktatásbeli és egészségügyi alapokon létrehozott kritériumrendszer és úgy alakítja a rangsorolást, hogy időben ténylegesen össze lehessen hasonlítani az egyes régiókat és jövedelmi csoportokat. A rangsor célja, hogy felhívja a figyelmet a gender gap mutató által bemutatott tényeknek illetve a rangsor mögött rejlő módszertant és kvantitatív elemzéseket alapul véve olyan tervezeteket hozzanak létre, amely a nemek közötti szakadék csökkentését segíti. Amíg ebben a rangsorban az USA a 17. helyen, addig Magyarország a 85. helyen áll a 2011-es felmérések szerint.⁴ A listán 130 ország szerepel, tehát hazánk erősen a lista második felében kapott helyet. Olyan helyzetben, amely Magyarországon ezen mutató szerint uralkodik, a miniszterelnök és a köztársasági elnök feleségének még fontosabb lenne a nők érdekeiért kiállni. Az ő szerepük egyelőre azonban nem ebben teljesedik ki. Az ország lakossága nem érdeklődik irántuk, teljes mértékben a férfiak uralják a politika minden területét. A családpolitika, a hátrányos helyzetű csoportok közöttük a nők is szerepelnek- jogainak védelme, a gyermekek segítése mind-mind olyan

³ A későbbiekben az esettanulmányokban példákkal támasztom alá kijelentésemet

⁴ A Világgazdasági Fórum honlapján elérhető 2011-es kutatási beszámoló alapján.
<http://www.weforum.org/s?s=gender+gap>, Letöltés: 2011.11.30.

terület, amely a női empátiát, szociális érzékenységet igényelné. Egyelőre azonban az ezen pozíciókat betöltők körében kevés kezdeményezés tapasztalható, ha mégis, akkor a média figyelmét általában elkerüli.

A média azon fontos szerepét, miszerint meghatározza azt, hogy miről gondolkodjanak az emberek, a következő fejezetben fogom tárgyalni. A továbbiakban a politikusfeleségek közéletben játszott szerepét a politikai kommunikáció oldaláról vizsgálom. Megközelítésem azon a belátáson alapszik, mely szerint a modern versenyelvű politikai kommunikációban meghatározó szerepet játszanak a politikai imázsok, melyek kialakításában, vagy rombolásában szerepet kaphatnak a politikusfeleségek is. Ezért a következő fejezet a női szerepek kiemelésével a politikai kommunikáció és a politikai antropológia néhány alapfogalmának tisztázására irányul.

3. Politikai kommunikáció és politikai imázs

A politikai kommunikáció és politikai antropológia kutatási, elemzési eszközeinek segítségével készítettem dolgozatomat, így ezt a két fogalmat és kapcsolódási pontjait vezetem be a következőkben.

3.1 A politikai kommunikáció és a politikai antropológia fogalma

A politikai kommunikáció értelmében a kommunikáló felek társadalmi, politikai szempontból releváns témákról beszélnek, amely során politikai nyilvánosságot hoznak létre úgy, hogy a közügyeket vitathatóvá teszik. A közügyek vitathatósága a versenyelvű politikai rendszerek, azaz a demokráciák sajátossága. A politikai nyilvánosság három fő szereplője a politikai rendszer, a média és az állampolgár.⁵ A média jelentős szerepet játszik a politikai nyilvánosság létrehozásában és közvetítésében, amellyel lehetővé teszi a hatalom ellenőrzését, ellensúlyok kialakítását. A negyedik hatalmi ággként is definiált média ma már elemi szerepet játszik a politikában. Az emberek aszerint ítélik meg az egyes eseményeket, hogy milyen üzenetet közvetítenek számukra a tömegkommunikációs eszközökön keresztül, a politika meghatározó színhelye már nem a parlamentben van, hanem a médiában. Ha a média nem emel valamit a közérdeklődés középpontjába, sok esetben úgy tűnhet, mintha nem is történt volna meg. Mint a korábbi példából is láthattuk, míg az amerikai politikusfeleségek tevékenységét figyelemmel kísérik, a magyar választópolgár jellemzően csak véletlenül értesülhet a közismert politikusok feleségeinek közszolgálati cselekedeteiről.⁶

A modern politikus médiatudatossá vált, jó kommunikációs és adaptációs képességekkel rendelkezik, így meg tud felelni a politika mediatizálódása során kialakult követelményeknek⁷. Kapitány Ágnes és Kapitány Gábor megfogalmazásával élve „már nem egy eleve meglévő személyiség, hanem a fizikai és szellemi mozgások eredőjében létrejött szimbolikus sűrítmény a politikus, s nem ő egy politika (az általa képviselt politikai célok) megtestesítője, ... hanem a politika az ő „személyiségének” a függvénye.”⁸

Általában John F. Kennedy választási kampányát tekintik e folyamat kiindulási pontjának, mivel ekkor fordult elő először, hogy a politikus médiában megjelenő képe jelentőséggel bírt.

⁵ i.m., 39.

⁶ A Magyarországi politikusfeleségek c. részben erre számos példát láthatunk majd

⁷ Mazzoleni, 2002, 39-42.

⁸ Kapitány Ágnes- Kapitány Gábor: Ikonikus fordulat vagy valami más? KÉK művelődéstörténeti folyóirat, IV/I., 2010, II. szám, 11.

A számára kialakított imázsban felesége fontos szerepet játszott. Jackie Kennedy férje mellett állt magánéleti problémáik ellenére is és elragadó megjelenésével nagy hatással volt az amerikaiakra.

A politikai kommunikáció során alkalmazott eszközöket, azok kulturális céljait és kontextusát egy másik tudomány, a kulturális antropológia vizsgálja. Kutatási témám szempontjából ennek a tudományterületnek azért van jelentősége, mert az, hogy egy-egy politikai rendszerben milyen eszközökkel történik a politikai kommunikációs célok megvalósítása, nagymértékben függ a célközönség, a befogadó társadalom kulturális sajátosságaitól. A politikai kommunikáció női szereplői és kifejezetten a politikusok oldalán imázselemként megjelenő nőalakok más és más hatást válthatnak ki egy maszkulin, vagy inkább egy feminin jegyekkel rendelkező kultúrában.⁹ A női karaktert másként kell megjeleníteni egy jobbára tradicionális értékrendű, zárt gondolkodású társadalom, mint egy nyitott gondolkodású, az önmegvalósítás és a posztmodern értékeit valló befogadó közeg számára.¹⁰ A politikai antropológiai szempont beemelése a vizsgálatba tehát elkerülhetetlen. Vizsgálódásait a politika világában és a hatalom dimenzióiban végzi: a politika intézményeit, szereplőinek viselkedését, az előnyben részesített eszmerendszereket tanulmányozza, amelyek „adott kulturális normák, előírások, tudáskészletek kontextusába ágyazódnak.”¹¹ Ily módon a politika pedig használja és maga is formálja a kultúrát. A politika és kultúra összekapcsolása a „rögzített vagy gyakran kimondatlan megállapodások, szokások, eljárások olyan együttesét jelenti, amely a politikai élet szereplőinek gondolkodását, értékrendjét, mentalitását köti össze egy adott korban avagy politikai arénában.”¹² Tehát e politikai színtér tanulmányozását végzi a politikai antropológia a hatalom szimbolikus eszközeire, a politikai rítusokra és a politikai nyelvre való különös tekintettel.

3.2 Politikai szimbolika

A társadalmi cselekvés során minden cselekedet hatalmi viszonyok között zajlik és szimbolikus mozzanattal bír. A szimbólum „az emberi gondolkodás egyik alapeszköze, a kultúra szerveződésének, s ezért bármilyen társadalmi elemzésének éppolyan alapegysége,

⁹ Hofstede, Geert, Gert Jan Hofstede: Szervezetek és kultúrák. Az elme szoftvere, Pécs, 2008, VHE Kft, 160-163.

¹⁰ Keller Tamás: Magyarország helye a világ értéktérképén, Bp, 2009, Tárki, 7-10.

http://www.tarki.hu/hu/research/gazdkult/gazdkult_wvs_keller.pdf, Letöltés: 2012.03.10.

¹¹ o.u.

¹² i.m.,12

mint a fizikai világ elemzésének a mennyiségi kategóriák.”¹³ Használata kulturális megegyezésen alapuló, kultúrafüggő. Csak akkor szolgál szimbólumként, ha a dekódoló számára jelentéssel bír a leképeződés. Ha ez nem jön létre, csupán egy tárgyként funkcionál, nem pedig jelként.¹⁴ A női alak szimbólumként való ábrázolása a történelem kezdete óta bevett szokás. Számos görög mitológiai alak között szerepel nő is. A népek számára talán legfontosabb érték, a béke és szabadság jelképe, szintén egy nőalak. Erre jó példaként szolgál az amerikai Szabadság-szobor vagy Budán, a Gellért-hegyen található, ugyanezzel a névvel illetett szobor is. Mindkét esetben egy női alak jelképezi a békét és az annak megkötésével eljövendő szabadságot az amerikai illetve a magyar nép számára.

A szimbólum politikai szerepét tekintve azért jelentős, mert egymást erősítő és egymással ellentétes gondolatokat is képes összefogni és közvetíteni, konkrét történelmi eseményeket univerzális értékekkel tud összekapcsolni illetve erős érzelmi reakciókat válthat ki, hogyha szükséges. Hatása a kritikai gondolkodás háttérbe szorításában, a cselekvőképesség korlátozásában illetve társadalmi mozgósítás elérésében van.¹⁵ A politikai szertartások során is fontos szereplő lehet a nő. Például az USA-ban bármilyen választott pozícióért folyó kampány idején az jelöltek feleségeik mindig elkísérik, beszédek alatt mellettük vannak, esetenként ők is hozzászólnak férjük szónoklatához. Jelenlétükkel, gesztusaikkal férjüket erősítik. Amennyiben ebben a versenyben nem támogatná a nő a férfit, hátrányban lenne társaival szemben, mert az USA-ban a politikusfeleség elmaradhatatlan része a kampánynak. A politikai szertartások további fontos eleme a politikai színtér, amelyben zajlanak a rítusok. Meghatározott, előre eltervezett keretek között mennek végbe az események, legyen szó ünnepélyes vagy prominens politikai rendezvényről.

3.3 A politika perszonalizációja és a politikai imázs

Amíg korábban az ideológiák, napjainkban a személyek határozzák meg a politikát, így minden politikai párt rendelkezik egy pártvezérrel.¹⁶ Egy csoport politikai hatalmában fontos szerepet játszik a kiválasztott politikus karizmája, amely értékes szavazatokat gyűjt és garantál. A pártvezér az információ megszemélyesítőjeként funkcionál, mégpedig úgy, hogy csökkenti a politika átláthatatlanságát, szemléletessé teszi azt, illetve a párt gyengeségeit és

¹³ Balogh, 1979, 97. idézi: Kapitány, Kapitány, 2010, 7.

¹⁴ i. m., 9.

¹⁵ Zentai, 1997, 19.

¹⁶ Frey, 1999, In: Jankovics Zsanett: A személyek jelentősége a politikában, Médiakutató, 2008 tavasz, 1., http://www.mediakutato.hu/cikk/2008_01_tavasz/03_szemelyek_a_politikaban/, Letöltés: 2012. 02.20.

erősségeit szimbolizálja. Ez a jelenség a politika perszonalizációja, másnéven vezéresedés. A politika megszemélyesítését a politikai hírek nevekkal, arcokkal való összekapcsolásával éri el¹⁷. Mindezt az teszi lehetővé, hogy ma már nem igazán keresett a tényleges politikai vita, ezért jó megoldásként szolgál a pártprogram egy személyre való szűkítése. Olyan karaktert alakítanak ki a politikus számára, amelyben a közönség könnyen megbízik és a közszereplésben sikeres. A bizalomkeltés egyik eszköze a magánéletbe való betekintés lehetősége. Ilyen esetekben a politikus magánéletének egyes elemeit szívárogtatja a róla kialakított képbe, rendezett családi háttéréről ad tanúbizonyságot vagy esetlegesen az őt ért bánatot osztja meg a választópolgárokkal. Ilyenfajta szereplések legjellemzőbb karaktere a nő, mint feleség, szerető, vagy családanya.

A kialakított szerepek szerint kell tevékenykednie a politikusnak, ezért a színészi tehetség egyre fontosabb paraméter a politikában.¹⁸ „A politika és a mozivászon sztárjai hasonló életmódot folytatnak, ugyanúgy függnek a publikumtól, állandóan reprezentálnak, ápolják imázsukat, és néha-néha exhibicionista irányzatok mellett állnak ki”¹⁹ A politikusok azonban nemcsak egyszerűen szerepet játszanak, hanem a számukra kialakított karakteren belül önmagukat adják. Saját személyiségüket olyan tulajdonságokkal egészíti ki, amelyekkel pozitívan tudnak hatni a publikumra, így jó kapcsolat alakul ki a politikusok és a közönség között.

Tehát a legtöbb esetben valóban jó házastársi kapcsolatot ápol a politikus férj feleségével, azonban a kedvezőbb megítélés érdekében a családi élet elemeinek nagy jelentőséget tulajdonítanak és bevonják azokat a közéleti szereplésbe. Például közösen szerepelnek kampányplakátokon, amelyek olyan szlogennel jelennek meg, amelyek inkább a szórakoztatás célját szolgálják, mint azt, hogy a politikus tényleges politikai kompetenciájáról győzzék meg az embereket.

3.4 Imázsközvetítés a médiában

A média a mindennapok aktív kommunikátora, véleményformáló és a politikai napirendet felállító intézmény. A napirend-kijelölés vagy agenda-setting a média közönségre való befolyását jelenti abban, hogy az miként értesül a társadalmi és a politikai témákról.²⁰ Az

¹⁷ Jankovics, 2008 , 1. http://www.mediakutato.hu/cikk/2008_01_tavasz/03_szemelyek_a_politikaban/

¹⁸ i. m., 1.

¹⁹ Swartzenberg, 1980, 159, In: Jankovics, 2008 , 1.

²⁰ Hegedűs István, Szilágyi Gál Mihály, Sipos Balázs et al.: Politikai Kommunikáció 2004, Médiakutató, 2005 tavasz, 1. http://www.mediakutato.hu/cikk/2005_01_tavasz/02_politikai_kommunikacio_2004/, Letöltés: 2012. 02.20.

által közvetített imázsnak döntő szerepe van a politikus karrierjében. Amennyiben az imázs nem kap médiafigyelmet, a jelölt pozitív tulajdonságai semmit sem érnek, feleslegesek.

A tömegkommunikációs eszközök közül a televízió a legjelentősebb imázsformáló, mert a televíziós csatornák sikeressége a hírértéktől függ és minél több hírfaktorral bír egy esemény, annál nagyobb lesz a hírértéke. A hírfaktor lehet bármilyen történés, amely a mindennapitól eltérő, meglepő, exkluzivitással bír vagy konfliktust, krízist mutat be. Itt különösen nagy jelentősége van a magánélettel kapcsolatos eseményeknek, szerepléseknek, nyilvánosságra került videóknak vagy képeknek. A híradások minden esetben támogatják a politikai perszonifikációt, hiszen a médiaesemények személyekről szólnak. Ez tovább erősíti azt a tényt, hogy a politika és média kölcsönösen függnek egymástól.²¹

A digitális média megjelenése valamelyest árnyaltabbá teszi a tömegkommunikációs eszközök politikaközvetítésben betöltött szerepét. Az internet segítségével a befogadó maga tudja szelektálni azt, hogy miről akar több információt megtudni illetve bármikor hozzájuthat korábbi forrásokhoz. Az olcsóbb kapcsolattartás miatt a kisebb politikai pártok körében az internet a népszerűbb.²² A magyar politikusfeleségekről alakuló imázs alakításában az internetnek szintén nagy szerepe van. Míg férjeik a televízióban szerepelnek, addig róluk a saját honlapjukon vagy közösségi portálon létrehozott profiljukból tudhatunk meg többet. Az internet tehát alkalmas az irányukba közömbös média hallgató falának áttörésére.

A televízió napjainkban az emóció, az információ és a szórakoztatás keverékéből áll. Ezért van szükség többre, mint pusztán tényszerű információra a hírműsorokban is. A televíziónézéskor a kép, a mozgás, a hang, a zene, a hangulat mindegyike előbb kelt hatást bennünk, mint az elmondott szöveg. Az infotainment jelensége beszívároga a kereskedelmi tévék hírműsoraiba, a show-műsorok kelléktárát alkalmazzák: látványos, dinamikus, személyiségközpontú hírblokkokat hoznak létre. A beszélgetős műsorokban egyre inkább feltűnnek a politikusok is, akik részt vesznek a politainment típusú politikakövetítésben, ahol a szórakoztatva politizálás a fő cél. A talk-show-k beszélgetéseiben garantáltan előkerül a politikus magánélete, ami egy újabb eszköz arra, hogy imázsát pozitívan ítéljék meg a szavazók. Így kerülhetett sor arra, hogy Gerhard Schröder első házassága a publikum előtt

²¹ Jankovics, 2008, 3.

²² Merkóvity Norbert: A politikai tartalmú közlésfolyamat új kora. Politikai kommunikáció a hagyományos és az új kommunikációs technológiák korában, 2011, doktori értekezés, 149-150, http://doktori.bibl.u-szeged.hu/800/1/Merkovity_Norbert_ertekezes.pdf, Letöltés: 2012. 02.28.

zajlott a legboldogabb percektől kezdve a válás pillanatáig. Felesége révén imázsépítése sikeresen zajlott, ugyanakkor a válás idején csökkent szimpatizánsainak száma.²³

Az ilyen műsorokban lehetőség nyílik olyan személyek megszólítására is, akikhez más csatornákon keresztül nem lehet eljuttatni a politikus imázsát. A beszélgetés beszéd-, és vitatéma lehet a hétköznapiakban, így nyit a politikában való részvételre. További lehetőséget teremt egyes események vagy hírek részletesebb kifejtésére, amelyek során érzelmi dimenziókat is érinthet a politikus.²⁴ A Gresham-féle információs törvény értelmében a kis mennyiségű személyes információ sok személytelen információt szorít ki, ezért olyan fontos a politikusok magánélete.

²³ Jankovics, 2008, 4.

²⁴ i.m., 3.

4. A nő, mint a politikai imázs eszköze

A „te és én” közönséghez való hasonlóság reklámpsichológiai elemeit a politika is alkalmazza a karakterteremtéskor. A közemberek életébe rövid időre szóló beolvadás, a családdal való együttes szereplés mind-mind értékes eleme az imázsépítésnek. A család tekintetében egyes családtagok olyan népszerűvé válhatnak, hogy az a politikus számára többet érhet, mint az egész család együtt.²⁵ A családtagok közül legtöbb esetben a nő emelkedik ki, legyen szó feleségről, anyáról vagy lányról. A nő már számos esetben bizonyította a történelem során, hogy befolyással bírhat a férj a közönség által kialakított képére, politikai sikerére.

Például Széchenyi István felesége, Seilern Crescence karitatív és közéleti szerepet vállalt híres férje oldalán. Crescence fákat ültetett Pest első nyilvános parkjában 1846-ban, együtt látogatták meg a pesti gyermekkórház lakóit, részt vettek a jótékonyági alkalmakon és a társasági élet aktív tagjaivá váltak. Öltözködésükről, figyelemfelkeltő megjelenésükről a Honderű²⁶ is írt.²⁷

Politikai befolyásoló szerepet töltött be Erzsébet királyné be az 1867-es osztrák-magyar kiegyezésben. A magyarok iránt érzett szeretete és tisztelete, az egyes magyar politikusokkal kötött barátsága lendítettek a hosszú évekig eltartó tárgyalásokon, míg végül a két állam perszónáluniót formált. A kiegyezés után Magyarországon született negyedik gyermekükre pedig különösen büszkék voltak a magyarok, „magyar gyermek”-nek tartották.²⁸

Horthy Miklósné férje kormányzóvá választása értelmében Magyarország első emberének felesége, így „Főméltóságú Asszony” lett. A kormányzóság ideje alatt Purgly Magdolna férjével tartott minden reprezentációs eseményen, és a külföldön tett látogatások alkalmával is. Elismerően vélekedtek róla nemzetközi szinten is. Hitlernél tett látogatásukkor, a Führer virágfüzérrel kedveskedett a kormányzó feleségének, amely különösen nagy figyelmességnek számított a német vezetőtől. A háború évei alatt nyomorenyhítő akcióiban a harcok során özvegyé vált nők és családjaik számára biztosított otthont. A nemzeti érzés fokozása érdekében pedig kampányt indított a magyaros női viseletért.²⁹

²⁵ Jankovics, 2008, 4.

²⁶ 1843 és 1847 között megjelenő magyar szépirodalmi, művészeti és divatlap főként az arisztokrácia számára

²⁷ Estók János, Szerencsés Károly: Híres nők a magyar történelemben, Bp, 2007, Kossuth Kiadó, 166-171.

²⁸ i.m., 2007, 38-45.

²⁹ i.m., 2007, 210-213.

Az Amerikai Egyesült Államokban az első nő, aki a First Lady címet használta, James Buchanan elnök unokahúga volt. Ez azon ritka esetek közé tartozik, amikor nem az elnök feleségét értik ezen kifejezés alatt. Az elnök sosem házasodott meg, azonban neki is szüksége volt egy hölgyre, aki segíteni tudja pályájában. Harriet Lane volt ez a hölgy. A XIX. században az USA-ban senki sem bírt ahhoz fogható népszerűséggel, amit ő vívott ki magának. „Lane korának Jackie Kennedyje volt”³⁰, hajviseletét, öltözködési szokásait átvették a nők, sőt, gyermekeiket a First Lady után keresztelték el. Nagy gondot fordított a szociális problémákra úgy, mint a rezervátumban élő indiánok életkörülményeinek javítására is.

Az USA 28. elnökének, Woodrow Wilsonnak második felesége igazi First Lady-ként viselkedett, első feleségével szemben bátorította őt a politikai szereplésre, elkísérte a hivatalos útjaira, még az első világháborút lezáró békeszerződés-kötésre is. Amikor az elnököt 1919 október 2-án súlyos szélütés érte tizenhét hónapig tulajdonképpen felesége igazgatta az országot. Ezért hívják Edith Bolling Galt-ot „titkos elnöknek”. Nem volt hajlandó munkaképtelennek nyilvánítani a férjét, ő dolgozott helyette, titkolva férje állapotát a nyilvánosság előtt. Ehhez hasonló eset – mely során az elnök bizonyos ideig nem volt képes ellátni hivatalát és ezt titkolta a publikum előtt- előfordult már Roosevelttel, Eisenhower vagy Reagan elnökökkel is. Ez idő alatt helyettesítésüket alelnökök, esetlegesen feleségük vagy politikai bizalmasuk látta el.³¹

Gerald Ford felesége, Betty Ford egészségügyi problémájának következtében vállalt jelentős közéleti szerepet. A rákból való felépülés erősítette meg őt abban, hogy kiálljon az amerikai publikum elé és felvállalja a vele történeteket, illetve arra buzdítsa a nőket, hogy az egészségüket fontosabbnak tartsák a hiúságuknál és járjanak rendszeresen rákszűrésre. Emellett kiállt az abortusz törvényessé tétele mellett, és a nyilvánosság előtt beszélt az idegösszeroppanásáról is. Ezen megnyilatkozásai eredményeként a Newsweek magazin az Év Nőjének választotta Betty Fordot illetve a Fehér Ház és az amerikai nép közötti nagy távolságot jelentősen csökkenteni tudta.³²

4.1 A nő szerepe a politikai imázsépítés sikerében

A következőkben néhány olyan konkrét esetet emelek ki, amikor a nő jelenlétét, segítségét, kisugárzását felhasználva próbált politikai sikereket elérni a férfi. Az egymásra támaszkodó házastársak harmóniája, a nő szociális érzékenysége, a családi idill képe, a nyugodt háttér

³⁰ Fekete István: Kire mondták először, hogy First Lady?, Múlt-kor történelmi magazin, 2010/II. 63.

³¹ Glant Tibor: Woodrow Wilson és a nők, Múlt-kor történelmi magazin, 2010/II, 75-79.

³² Marton, Kati: Aki kihozta az abortuszt a sufnyiból, Múlt-kor történelmi magazin, 2010/II, 80-81.

biztosító családjának médiában való bemutatása nagyon fontos elemei a politikai imázsépítésnek.

1994-ben Edmund Stoiber német politikus a bajorországi tartományi választások idején feleségével együtt szerepelt a választási plakáton, ahol egymást ölelő párként jelentek meg és szlogenjük a „Die Stoibers”³³ volt.³⁴ A kampány az ő sikerükkel zárult.

Gerhard Schröder német kancellár házassága a média szeme láttára zajlott. Az 1986-os parlamenti kampányban közösen szerepeltek „A politika nem minden” szlogennel utalva magánéletükre, kiegyensúlyozott kapcsolatukra. Többször vállaltak közös tévés szereplést és készült egy tandem plakát is kettejükéről, melynek jelmondata „A feleségem megadja az irányt, csak aztán lépek a pedálra” volt. A kancellár sikeres családi élete politizálása mellett további stabilitást sugárzott a publikum felé. A későbbiekben szót ejtek arról, hogy magánéleti változásai milyen nagy mértékben függtek a média pártosságától.³⁵

Franciaországban Valéry Giscard d’Estaing 1974-ben feleségével és lányával való szereplésekor szűnt meg a határvonal, amely elválasztotta a magánéletet a politikától. Az elnökválasztási kampányban lánya is szerepelt illetve feleségével járta országjáró körútját a politikus. Az ő kampányuk is sikeres volt.³⁶

Az USA-ban az idősebb George Bush és Bob Dole is nagy mértékben feleségük jóhírére, közkedvelt karakterére támaszkodtak kampányaik során. George 1988-ban sikerrel járt kampányával. Bob Dole felesége a ’80-as években közlekedési majd munkaügyi minisztere, 1991 és 1999 között az Amerikai Vöröskereszt elnöke volt és 2000-ben maga is indult az elnöki posztért. Tehát Dole egy politikai szempontból igen ambíciózus nőre támaszkodott. 1996-ban indult az elnökválasztáson, de Bill Clintonnal szemben alul maradt a politikai versenyben.

4.2 A nő mint a karaktergyilkosság eszköze

A politikus imázsát legkönnyebben a szexuális tartalmú támadásokkal lehet csorbítani. Számos esetben vádoltak már férfiakat azzal, hogy hűtlenek voltak feleségükhöz. A vádak általában azzal a szándékkal születnek, hogy az információforrás anyagi hasznot húzzon az esetből vagy pedig a politikus bukásával az ellenfél táborából kerüljön ki a győztes személy.

³³ A Stoiberek

³⁴ Jankovics, 2008, 4.

³⁵ i. m., 4.

³⁶ i. m., 5.

A lejárató kampány első lépése a botrány kirobbantása. Ezután a botrányos ügy a közvéleménykutatókhoz kerül, akik felméri, hogy a botrány mely elemei a leginkább károsak a választók szemében és ennek értelmében a vádló fél médiaszakemberekből álló stábja mindent megtesz azért, hogy ellehetetlenítsék az ellenfelet. Attól függően, hogy a támadott fél milyen szakértői gárdával, családi támogatással bír, elbukik vagy megmenekül a politikai megsemmisüléstől. Legtöbb esetben, még ha magánszemély is robbantja ki a botrányt, a politikai ellenfelek kezében van az irányítás.

A korábban említett Gerhard Schröder 1997 őszén elvált feleségétől. Ahogyan a boldog házassévek, úgy a kellemetlenségekkel járó válás is a média szeme előtt zajlott. 1996-ban a médiában tárgyilagos szöveg jelent meg az eseményről, majd nem sokkal később fotók a politikusról és új párjáról. A volt feleség 1997. márciusi nyilatkozata azonban nemcsak a magánembernek hanem a politikusnak is szemrehányást tett közös életük során elkövetett cselekedetei miatt. A médiumok pártszimpátiájuktól függően alakították a közvéleményt a politikus magánéletével, így közvetve imázsával kapcsolatban.³⁷

Az amerikai elnökök sorában Bill Clinton botlása, a Monica Lewinsky-ügy, addig soha nem látott figyelmet kapott a médiában. A hét hónapon keresztül tartó botrányt a politikai ellenfelek is jó eszköznek tartották arra, hogy tovább fokozzák az amerikaiak csalódottságát. George Bush reklámfilmekben hívta fel a figyelmet az elnök megbízhatatlanságára.³⁸ Annak magánéleti kudarcát arra használta, hogy azt politikai síkra emelje és hiteltelennek nevezhesse. Clinton helyzete azonban szerencsésen alakult. Felesége mindvégig kitartott mellette és imázsában nem okozott akkora törést a botrány, hogy elveszítse az amerikaiak támogatását.

2011-ben egy hasonló szexuális botrányal lehetetlenítették el az IMF vezérigazgatóját, Dominic Strauss-Kahn-t. Az ő esetében a közvélemény nem volt olyan megengedő, mint Clintonnal. Az elnöki posztra esélyes Strauss-Kahn-t a 2012-es köztársasági elnök választáson indulóként sem kívánja látni a francia nép a közvéleménykutatások szerint. 2011 tavaszán, már a szexuális zaklatás vádja miatt kirobbant botrány előtt is vádolták fényűző életmódja miatt. A politikus pártfogói szerint lejáratókampányt indítottak ellene. E mellett a teória mellett szólhat az a tény, hogy miután a feljelentő nő szavahihetősége kétségbevonhatóvá

³⁷ Jankovics Zsannett, 2008, 5.

³⁸ i.m., 5.

kezdett válni, Tristane Banon francia író is feljelentést tett a férfi ellen, ugyanezzel a váddal.³⁹

A felsorolt példák alapján a nő lehet a férfi imázsának megerősítője, de rombolója is. Ennek az imázs-befolyásoló szerepnek azért van jelentősége, mert a választópolgárok nem a politika és az államigazgatási kategóriák mentén ítélik meg a választott politikusokat, hanem a civil életben betöltött szerepeik alapján. Nagy mértékben csökken a politikai népszerűsége annak, akiről amiatt cikkez a bulvársajtó, mert hűtlen volt feleségéhez. Azt a következtetést vonja le az állampolgár, hogy aki a magánéletben hazudik és becsap másokat, az a politikai szférában is ugyanezt fogja tenni. Nem politikai programok, hanem emberi értékek mentén döntenek. Nem annak alapján szavaznak a pártot vagy politikai irányvonalat megtestesítő vezérre, hogy mennyire hatékonyan képviseli az ország érdekeit. Ennek megítélésére az állampolgárok sokszor nem is alkalmasak. Arról döntenek, hogy az imázsok alapján kit milyen embernek látnak. Ehnek megítéléséhez pedig mindenki ért.⁴⁰ Ebben érzik kompetensnek magukat a választók, amikor a kiválasztott személy mellett teszik le voksukat. Ha pedig ez így van, akkor ez felértékeli a civil tulajdonságok szerepét a politikus imázsában. E civil életnek pedig része a nő.

³⁹ A franciák többsége nem akarja Strauss-Kahnt elnöknek.

http://hvg.hu/vilag/20110708_elnokvalasztas_strauss_kahn

⁴⁰ Körösenyi András: Politikai képviselet a vezérdemokráciában. Politikatudományi Szemle, 2003/IV 10-11., http://www.poltudszemle.hu/szamok/2003_4szam/2003_4_korosenyi.pdf, Letöltés: 2012. 03.21.

5. *First Lady-k a Fehér Házban és Magyarország élén*

Az államigazgatásban az Amerikai Egyesült Államokban az elnöki pozíció, Magyarországon pedig a mindenkori köztársasági elnök és a miniszterelnök feladatköre jelenti a legnagyobb közhatalmi méltóságot. Az ilyen típusú szerepek mindig nagy médiafigyelmet vonzanak, a megválasztott személyeknek az elvárt követelményeknek megfelelően kell viselkedniük, beszélniük, megjelenniük. A politikusokat gyakran elkísérik házastársaik is a szereplésekre. A politikai szertartás része, hogy az amerikai elnök illetve a magyar köztársasági elnök és a miniszterelnök is gyakran jelenik meg hitvesével a politikai, karitatív, kulturális rendezvényeken. Az USA-ban nélkülözhetetlen az elnök oldaláról a felesége, amíg Magyarországon nem okoz felháborodást, hogyha a nő mégsem jelenik meg egyes nyilvános szerepléseken. A két politikai kultúra felépítése, berendezkedése okozza az eltéréseket. Mégis, azt mondhatjuk, hogy a politikai vezetés, mint házastársakból álló pár, szimbólumként funkcionál mindkét társadalomban. Az erkölcsiség, a kölcsönös tisztelet, a stabilitás jelképeiként tartják számon őket. Egy egész népnek kell bizalmukba fogadnia őket az egyre inkább elidegenedetté váló világban. Ebben a helyzetben az emberek még inkább ragaszkodnak a szimbólumokhoz.⁴¹

5.1 *Amerika, ahol az elnöki pár házassága nemzeti ügy*⁴²

A következőkben három amerikai elnökfeleségről kialakított imázsképet kívánok bemutatni annak érdekében, hogy rávilágítsak a nő a politikusok sikerességében játszott sorsdöntő szerepére.⁴³

5.1.1 *Jackie Kennedy, a nő*

Jacqueline Bouvier Kennedy teremtette meg a férjét körülölelő Camelot legendát, ami örök időkre a történelem nagy alakjai közé emelte őt.

Gazdag család leszármazottjaként tökéletes ízléssel bírt az irodalom, a költészet és a lakberendezés területein. Kiemelkedőt e területeken alkotott First Lady-ként. Kiváló tanulmányi háttérrel rendelkezett mindehhez; Washington után a párizsi Sorbonne egyetemen

⁴¹ Mazzoleni, 2002, 114-116.

⁴² Kati Marton nyomán használok ezt a kifejezést

⁴³ Továbbá alá kívánom támasztani azt a felfételezést, mely szerint a közvetített imázs rész az, hogy az elnök felesége biztosítja a lelki egyensúlyt és nyugodt családi hátteret az elnök számára és támogató, megértő házastársa. Tehát gondját viseli férjének, a kellemetlen igazságot is a szemébe mondja és tapintatosan kritizálja.

tanult illetve franciául és spanyolul is beszélt. Francia nyelvtudásának igen nagy hasznát vette mikor sikerült közelebb hoznia egymáshoz a francia és az amerikai államfőt 1961-es látogatásuk folyamán.

A hatvanas évek Amerikájában arra volt szükség, hogy az elnöki pár a külkapcsolatok terén helyt tudjon állni és ekkor ebből már nemcsak John Kennedy, hanem felesége is kivette a részét, ami férje hivatalát nagyban segítette. A hidegháború legnagyobb krízisét áthidaló elnöki ciklus alatt a Kennedy- házaspár hivatalos látogatást tett Franciaországban Charles de Gaulle elnöknél, Bécsben Hruscsov szovjet vezetőnél és Indiában Jawaharlal Nehru politikai vezető vendégei voltak az 1961-es év folyamán. Mindhárom találkozón az elnök felesége mentette meg a kínosnak ígérkező beszélgetéseket.⁴⁴ Elbűvölő bájának és intellingenciájának egy férfi sem tudott ellenállni, az ártatlanság álarca, amely erejét leplezte minden férfi szívet engedékenyebbé tett. Az elnök a hazaérkezésük után adott sajtótájékoztatójában nagyon hálás volt feleségének a pozitív sajtóvisszhangért. Úgy jellemezte magát, mint a férfit, aki elkísérte Jackie Kennedy-t Párizsba.⁴⁵

A külpolitikai kapcsolatok fellendítése mellett a a First Lady a kultúraközvetítésben is jeleskedett. A Fehér Házat beköltözésük után rövid idő alatt az amerikai kultúra fellegvárává alakította át az általa létrehozott White House Fine Arts Committee⁴⁶ segítségével, akinek tagjai elismert szakemberek voltak. Amikor 1962-ben bemutatta az átalakított elnöki lakot a nagyközönség előtt, minden műértő vágya az lett, hogy eljuthasson egyszer egy Fehér házi vacsorára. Arisztokratikus gondolkodásmódja azonban nem engedte meg számára, hogy bármelyik államfő számára ebédet adjon. Véleménye szerint semmit sem volt kötelező megtennie, éppen ezért az előírt protokollt gyakran megsértette azzal, hogy nem fogadta a számára nem eléggé művelt vagy érdekes személyiségeket.⁴⁷

Tisztában volt azzal, hogy First Lady-ként mértékletesnek kell lennie mindenben, legalábbis a publikumnak ezt kell gondolnia róla. A sajtó kíméletes társa volt ebben. Addig nem adtak ki információt róla, amíg ő maga bele nem egyezett; az ő irányítása alatt volt az elnöki pár imázsáról alkotott kép. Titokzatos volt a szavazók előtt, nagyon ritkán, de annál tökéletesebb szervezés mellett jelent meg a publikum előtt. Ezen ritka események során könnyedén belopta

⁴⁴ Marton, Kati: Titkos hatalom: avagy amikor az elnök felesége beleszól a történelembe, Bp, 2009, Corvina Kiadó, 126-128.

⁴⁵ Lahann, Birgit: Camelot úrnője, Múlt-kor történelmi magazin, 2010/II, 51-52.

⁴⁶ A Fehér Ház Szépművészeti Bizottsága

⁴⁷ Marton, 2009, 131-132.

magát az amerikaiak szívébe az ártatlanságát tükröző megjelenésével. Olyan népszerűségnek örvendett, hogy Elizabeth Taylort is le tudta taszítani a címlapokról.

5.1.2 Hillary Clinton, a politikus

A sajtóorgánmok kíméletlenségének a Clinton házaspár számtalanszor elszenvedője volt két elnöki ciklus betöltése alatt. A First Lady hagyományos szerepéből kitörni vágyó Hillary számtalanszor a média áldozatává vált, és ezért ezzel egész elnökségükről rendkívül ellentmondásos kép alakult ki. Egyes szakemberek szerint Bill Clinton elfecsérelte tehetségét azzal, hogy feleségének nagy mozgásteret adott elnöki ciklusuk alatt.⁴⁸

Hillary Rodham Clinton azonban nem kapta, hanem követelte magának a nagy felelőséggel járó szerepeket. Már gyermekkorában is a maximumra törekedett, hamar megfogalmazódott benne, hogy politikusként szeretne érvényesülni. A Wellesley-ben tanult politikatudományt, ahol végzős hallgatóként búcsúbeszédében a középosztály értékeit kritizálta. A Life magazin címlapjára került ezzel a cselekedettel. Tanulmányait a Yale-en, joghallgatóként folytatta. Már ekkor tisztában volt elveivel, miszerint a változásokat nem a fenálló rendszer lerombolásával, hanem annak reformjával lehet elérni. A jogi egyetemen folytatott tanulmányai során ismerte meg későbbi férjét, akinek már akkor segítségére volt a kongresszusi kampányban. Arkansasba költözött azért, hogy segítsen a férfi céljai elérésében. Jó szervezőkészsége nagy hasznára volt Clintonnak a kampány során. Ezen kívül dolgozott beszédein és a közönség felé közvetített imázsát is formálta. Clinton ideális jelöltnek bizonyult, hiszen fiatal volt és politikai változások reményét keltette az emberekben. Kampányuk sikerrel zárult.

A sikeres politikai előrementel következő lépése az elnöki kampányban való részvétel volt. Ekkor már férje legfontosabb tanácsadója és stratégiája volt. A munka nehezét ő végezte, férje így pedig a tőle amúgy sem idegen emocionális szerepekben könnyebben érvényesülhetett. Ez a rendhagyó szereposztás nemcsak a kampány alatt, hanem az elnökség idején is megmaradt kettejük között. A házasságban nem a hagyományos nemi szerepek szerint működtek együtt a partnerek. Az erős, briliáns stratégia mellett Bill Clinton kibontakoztathatta politikai tehetségét. Nagyon kemény asszony léte kettejük közül ő volt a harcosabb, a racionálisabb, a szervezésben hatékonyabb és ő volt az, aki sosem felejtett el megtorolni egyetlen sértést sem. Elképzelésük az volt, hogy az elnökséget is ketten vállalják, az elnök feleségének nem a

⁴⁸ i.m., 327.

hagyományosan fél lépéssel a férje mögött álló szerepet szánták.⁴⁹ Ennek jegyében az első elnöki ciklust úgy kezdték el, hogy olyan gyorsan és váratlanul változtattak a hagyományos szerepeken, hogy az sokkolta a közvéleményt és minden lépésükkel távolabb kerültek az amerikai néptől. Hillary magánélete helyett munkásságára kívánta irányítani a média figyelmét, azonban ezt nem sikerült elérnie. A választók konzervatívnak mutatkoztak e tekintetben, rosszalták, hogy egyenjogú kíván lenni az elnökkel. Nem ezt szánták a First Lady szerepének. Ezt támasztja alá az egyik politikai szakértő véleménye is: „A lényeg a házastárs szerepének a megítélése. A házastárs befolyását még hajlandóak tudomásul venni az emberek, elfogadják, de csak amíg át nem lép egy láthatatlan vonalat.”⁵⁰ Ezt a láthatatlan vonalat az elnök felesége gyors intézkedéseivel átlépte. Az elnöki ciklus első három évében tevékenységével a First Lady protokolláris szerepének nem tudott eleget tenni. Üdvös célok kitűzése és az elnökség hangvételének biztosítása helyett konkrét intézkedéseket tett. Nem igyekezett az elvárt mintafeleség szerepének eleget tenni, illetve a lakossággal kapcsolatot teremteni. Küldetéstudata a szavazók szemében önelégültségnek tűnt. Ahogyan kívánta, döntéshozóként tekintettek rá, és mind az ellenzék, mind a sajtó támadta.⁵¹

1995-ben azonban a hosszú küzdelem után, Hillary Clinton imázs-váltásra kényszerült. Az elnökség megmentése érdekében lemondott ambícióiról és hátrább húzódott. Többé nem járt be a Capitoliumba és a stratégiai tanácskozásokra sem. Innentől kezdve a nők és gyermekek jogainak védelmében, valamint a mellrák megelőzéséért kampányolt. 1996-ban jelent meg a családi anekdotákat leíró könyve *It takes a village* címmel. Ezzel eleget tett annak az elvárásnak, hogy az elnök feleségének élete elsősorban férje és gyermeke körül forogjon. Továbbá egy országos sajtóügynökség számára kezdett el cikkeket írni békés, politikamentes témákban. Ezekben a cikkekben szintén a hagyományos szerepnek felelt meg. Ha ez a profilváltás még nem lett volna elegendő a pozitív kép kialakításában, a Pakisztánba, Indiába, Nepálba, Törökországba vagy Chilébe tett útjai során róla írt nemzetközi cikkek mindenképpen enyhítették a vele szemben kialakult ellenszenvet. Amivel biztosan sikerült visszanyernie az amerikai publikum szimpátiáját, az a Pekingben, az ENSZ nagygyűlésen 1995. szeptember 5-én elmondott beszéde volt. A nők elnyomása ellen kampányolt. Ezzel az amerikai kormányzat emberi jogi képviselőjévé nőtte ki magát és világszinten a nők jogainak képviselőjeként vált ismertté. Ezt a hatást valószínűleg azért érthette el, mert Jackie Kennedy

⁴⁹ Marton, 2009, 330-331.

⁵⁰ George Stephanopoulos szóbeli közlése, id: Marton, 2009, 336.

⁵¹ Marton, 2009, 338-344.

után ő volt az, aki nagy mértékű figyelmet kapott a tengerentúlon.⁵² Azt az időszakot, ami a megfelelő szerepbe való illeszkedését illeti, ő maga a következőképpen jellemezte: „Az elnök feleségének nincs határozott felelőssége. Ezzel mostmár tisztában vagyok. Nekem eddig mindig volt munkahelyem. Itt is csak azért vagyok, amiért mindenki más: az elnök miatt. Ez egy kicsit összezavart és eltartott egy darabig, míg hozzászoktam.”⁵³

A legnagyobb rajongást azonban azzal tudta kiváltani, hogy az 1998-ban kirobbant Monica Lewinsky- ügy kimenetele ellenére is kitartott férje mellett a házasságban. A hónapokig eltartó tárgyalás során minden erejével azon volt, hogy megmentse férje elnökségét. Tette ezt úgy, hogy minden atrocitás ellenére még mindig szerelmes volt a férjébe és egyszer ezt már bebizonyította egy ugyanilyen kellemetlen ügy kapcsán. Még elnökségük ideje előtt kirobbant a botrány, miszerint Bill Clintonnak házasságon kívüli kapcsolata volt Gennifer Flowers-szel. Amikor egy televíziós műsorban erről kérdezték, a következőket mondta: „Tudja, én nem azért ülök itt, mint amiért néhány nő kiáll a férjem mellett, például mint Tammy Wynette. Azért ülök itt, mert szeretem és tisztetem őt és becsülöm azért, amin keresztülmegy és amin együtt keresztülmegyünk. Ha ez nem elegendő az embereknek, hát ne szavazzanak rá.”⁵⁴ Annak láttán, hogy minden megaláztatás ellenére a First Lady továbbra is támogatja a férjét, az amerikaiak visszanyerték a hagyományos elnöki eszményképbe vetett hitüket.

A Clinton házaspár rendkívül ellentmondásos politizálása részben abból adódott, hogy a First Lady számára a hagyományosan ezzel a szereppel járó feladatkörök nem jelentettek sokat. A publikum azonban nem engedte számára az önérvényesítést, arra kényszerült, hogy az elnök érdekében háttérbe húzódjon és a neki szánt szerepkör határain belül mozogjon. A feladat teljesítésével olyannyira visszanyerte a közvélemény támogatását, hogy még egy elnöki ciklust a Fehér Házban töltöttek. Akkor tudta leginkább segíteni férje karrierjét, amikor saját ambícióiról nem vett tudomást.

5.1.3 Michelle Obama, a példakép

Michelle Obama az első afroamerikai származású nő aki a First Lady szerepkörét tölti be. Férje elnökké választása győzedelmeskedett az évszázados idegengyűlölet felett az országban. Obama elnökhöz képest felesége hitelesebben is tudja képviselni ezt a győzelmet, mivel ő nem tehetős családba született, így a gazdag családok sarjaival ellentétben a ranglétra alsóbb

⁵² Marton, 2009, 356-361.

⁵³ Hillary Clinton szóbeli közlése, id: Marton, 2009, 359.

⁵⁴ Schneider, Schneider, 2005, 344.

fokairól indult útjára, hogy a Princeton-on keresztül a Harvardig jusson. Családi háttere ellenére, olyan iskolázottsággal bír, mint Hillary Clinton. Mérföldes akaratáról, tehetségről és elszántságról tanúskodik ez az eredmény. Kiemelkedése tökéletes mintaként szolgálhat embertársai, különösen feketebőrű társai számára..

Michelle Obama a 2008-as elnöki kampányban játszott kiemelkedő szerepe vitathatatlan. Eleinte nem mutatott nagy mértékű aktivitást attól való félelmében, hogy lányaikra negatív hatással lesz, ha mindkét szülőjük teljes erőbedobással részt vesz a kampányban. 2007 májusától kezdve azonban aktívan szerepet vállalt férje oldalán. Szinte teljes mértékben háttérbe szorította munkáját annak érdekében, hogy férjét segítse a kampányban. Ebben az időszakban hetente két napot vállalt közéleti szereplést, azonban 2008 februárjában olyan erős jelenléte volt a kampányban, hogy nyolc nap alatt 33 eseményen vett részt. Beszédeit, amelyekben főként az anyaság keretein belül a faji és oktatásbeli kérdésekkel foglalkozott, maga írta és jegyzetei felhasználása nélkül mondta el őket. A kampányba többek között sikerült bevonnia közkedvelt Oprah Winfrey-t is, akinek rajongói jelentős szavazótáborra biztosítottak a leendő elnök számára. Az elnöki pozícióért való menetelésben interjút adott a *The View* talk show-ban, szerepelt a *Ladies' Home Journal* magazinban is. A sajtó segítségével volt abban, hogy öltözködésével is jó benyomást tegyen a szavazóközönségre. A *People* magazin a 2008-as év legjobban öltözött hölgyének választotta „klasszikus és magabiztos” megjelenéséért. További segítségével volt az is, hogy 2008-ban a Harvard egyetem legjobb 100 diákja között az 58. helyen szerepelt a leendő First Lady.⁵⁵

Sikeres elnöki kampányuk után Michelle teljesen feladta civil hivatását és lányai nevelésére illetve az országról való gondoskodásra koncentrálni energiáit. Ami Hillary Clintonnak nem sikerült, azt Michelle Obama nagyszerűen tudja teljesíteni. Az ország mintafelesége és mintaédesanyja, aki nemcsak a saját családjáról gondoskodik, hanem óvó szárnyait igyekszik minden állampolgárra kiterjeszteni. Időt és energiát nem kímélve részt vesz az ország életében, közeli kapcsolatokat épít ki az emberekkel. Ez az, amit elvárnak az USA-ban a First Lady-től. Annak ellenére, hogy a XXI. század egyre inkább elidegenedő, atomizálódó társadalmában élünk, a közönség továbbra is arra vágyik, hogy törődjenek vele. Az elnök

⁵⁵ Michelle Obama-ról az angol Wikipedian létrehozott szócikk alapján.

http://en.wikipedia.org/wiki/Michelle_Obama#2008_Presidential_election, Letöltés: 2012. 03. 18.

felesége ott van az életükben, nyomon követhetik tevékenységét, kérdéseikkel fordulhatnak hozzá⁵⁶, a Fehér Házban tett látogatásokkor a szerencsések kezét foghatnak vele.⁵⁷

A kapcsolattartás eszközeként elsősorban az Internet van a segítségükre. Mind a Twitter, mind a Facebook oldalakon elérhetik a First Lady-t. Mindkét oldal ugyanazokat az információkat tartalmazza. Facebook profilja alapján értesülhetünk arról, hogy mit szeret olvasni, mi a hobbija, és melyik idézet a legkedvesebb számára. Tehát emberi oldaláról mutatkozik be.⁵⁸ Megosztja az imázsához illő jellemzőket az emberekkel. A legfontosabb, hogy hiteles és koherens képet alakított ki magáról, így nem kérdőjelezi meg, hogy az, amit állít magáról, valóban úgy van-e.

Ahogy a profiloldalról megtudhatjuk, tevékenységei a Let's Move programban, a háborúban érintett családok támogatásában, a nők abban való segítésében, hogy megtalálják az egyensúlyt a karrier és a család között, és a művészetek pártfogolásában merül ki. Tehát ezeken a területeken várható el tőle, hogy segítséget nyújtson az érintetteknek. Szerepének lehatárolása szintén fontos, hiszen így tisztában vannak az amerikaiak azzal, hogy mit várhatnak tőle. A First Lady ezen a területen is tudatosan építkezik. Állításai alátámasztásaként a Let's Move program keretein belül az egészséges táplálkozásra és a rendszeres testmozgásra hívja fel a figyelmet. A program hivatalos oldalán⁵⁹ is az édesanyákat, a családokat, az iskolákat és a szomszédságokat szólítja meg. Azokat az elemeket szólítja meg tehát, akik erre nyitottak és az iránymutatását szívesen fogadják. Eltökélségét bizonyítva 2009 tavaszán lányai iskolatársainak segítségével a Fehér Ház kertjében veteményeskertet alakított ki bemutatván, hogy valóban csak elhatározás kérdése az életmódváltás.⁶⁰ Igaz, hogy csupán a First Lady tevékenykedik ezen a területen, de hozzáállásából következik, hogy férje is egyet ért ezzel és ez az ő imázsára is jó hatással van. Ő az az elnök, akinek fontos, hogy a családja egészségesen étkezzon és felesége gondoskodik erről. Jimmy Fallon *Late Night* című beszélgetős műsorában pedig még azt is vállalta az elnök felesége, hogy zsákbanfutásban mérjék össze erejüket.⁶¹ A versenyt a First Lady nyerte,

⁵⁶ First Lady Michelle Obama Answers Your Questions. <http://www.youtube.com/watch?v=OwIFAiEQOrg>, Letöltés: 2012. 03. 18.

⁵⁷ First Lady Surprises White House Tour Visitors. http://www.youtube.com/watch?feature=player_embedded&v=0hLMc-6ocRk, Letöltés: 2012. 03. 18.

⁵⁸ Michelle Obama profiloldala. <http://www.facebook.com/michelleobama>, Letöltés: 2012. 03.18.

⁵⁹ A Let's Move Program hivatalos honlapja alapján., <http://www.letsmove.gov>, Letöltés: 2012. 03.18.

⁶⁰ A Let's Move Program hivatalos honlapja alapján., <http://www.letsmove.gov>, Letöltés: 2012. 03.18.

⁶¹ A Late Night with Jimmz Fallon beszélgetős műsor honlapja alapján <http://www.latenightwithjimmyfallon.com/blogs/2012/02/lets-move-with-michelle-obama/>, Letöltés: 2012. 03.18.

tanusítván az egészséges táplálkozás eredményét. Michelle a közszereplés követelményének és a szórakoztatva politizálás igényének is eleget tudott tenni ez alkalommal.

A First Lady számos rendezvényen tiszteletét teszi, amellyel igazolja valós támogatási szándékát. Ilyen volt például az International Women of Courage Awards díjátadó gáláján való részvétele Hillary Clintonnal karöltve.⁶² Mindketten beszédet mondtak, összegezték a munkát, amely mögöttük áll és még rájuk vár. A jelenlegi és a volt First Lady kölcsönösen nagyra becsülik egymást. Közösén működnek a nők támogatásának ügyében. A sikeres és hatékony közös munka eredményeképp ismét pozitív hatást kelthet a választókban. Tehát jó kooperációs képessége van. Nem fél egy olyan nővel együtt működni, aki szintén a média figyelmét élvez.

Az USA negyvennegyedik First Lady-je alapvetően nem vonzódik a politikához, így olyan feladatköröket vállal, ahol nőkét és anyaként szerepel. Jó családanya, nagyszerű feleség, karitatív és kulturális tevékenységi körök kötik le mindennapjait. Sikeresen játssza az elnök feleségének szánt szerepet.

5.2 Magyarországi politikusfeleségek

Magyarországon a nők kisebbségben vannak a parlamentben és a pártok frakcióban marginalizálódnak. Óvakodnak a női ügyek nyilvános képviselésétől, mert az erősítene másodrendű helyzetüket a politikában - mivel a politika nem a nő szerepe a konzervatív felfogás szerint. Többnyire a konzervatív nőpolitika sem nőpolitikáról beszél, hanem családpolitikáról. A családra, mint a nemzet összetartó erejére, társadalmi alapegységként tekint.⁶³ A magyar közjogi méltóságok feleségei pozíciójukkal járó hatalmukat felhasználhatnák annak érdekében, hogy segítsenek nőtársaiknak az egyenjogúságot kivívni mind a politika, mind a munkaerőpiac területén Magyarországon. Az alábbiakban a jelenlegi miniszterelnök és a kutatásom idején még pozícióban lévő köztársasági elnök feleségének és egy korábbi miniszterelnök hitvesének közéleti tevékenységét mutatom be.

⁶² Az International Women Courage Awards Díjátadóról készült beszámoló alapján <http://www.whitehouse.gov/blog/2012/03/08/first-lady-michelle-obama-speaks-international-women-courage-awards>, Letöltés: 2012.03.18.

⁶³ Pető Andrea: Napasszonyok és Holdkisasszonyok. A mai magyar konzervatív női politizálás alaktana, Bp, 2003, Balassi Kiadó, 116-119.

5.2.1 Lévai Anikó, a miniszterelnök felesége

Lévai Anikó öt gyermek édesanyja és jogászként tanít a Gödöllői egyetemen. Tevékenységéről Orbán Viktor hivatalos honlapjáról⁶⁴ értesülhetünk. Az oldal a miniszterelnök feleségének közszolgálati cselekedeteiről számol be. Az itt felsorakoztatott cikkekből kiderül, hogy a Magyar Ökumenikus Segélyszervezet jószolgálati nagyköveteként tevékenykedik. Anikó asszony a segélyszervezet életében való aktív részvételéről árulkodik a 2010-ben, a Duna televízió Közbeszéd című műsorában adott interjúja⁶⁵ vagy A konyhaablakból⁶⁶ címmel megjelent receptkönyvében elmesélt történeteinek egy része is. A szervezetet említő bejegyzések azonban mintha fontosabbak lennének, mint a miniszterelnök feleségének jelenléte. A honlapot szerkesztők épp, hogy csak megemlítik Lévai Anikó nevét a szervezet eseményeivel kapcsolatban és ezzel bizonyos hitelvesztést okoznak a munkájáról kialakított képről.

További közszolgálatban végzett tevékenysége a Nemzetközi Gyermekmentő Szolgálathoz kapcsolódik. A szervezet alapító tagjai és önkéntesei között tudhatja a miniszterelnök feleségét. Fontos kiemelni, hogy a Szolgálat 1990 óta létezik, tehát e tekintetben egy hosszútávú együttműködésről van szó, ez erősíti Anikó asszony jótékonyági munkájáról kialakuló imázst. A konyhaablakból című könyvében szintén beavatja az olvasót a szervezettel kapcsolatos tevékenységébe illetve néhány esetben televíziós szereplést is vállalt a társadalmi felelősségvállalás jegyében működő szervezet képviselőjeként.⁶⁷ A további bejegyzések a családi élettel kapcsolatosan készült interjúkról, televíziós szereplésekről számolnak be. Ezek az újságok azonban gyakran nem a legolvasottabb újságok, női magazinok közé tartoznak, így csak egy speciális olvasóréteget érnek el.

Szereplései alkalmával gyakran ideges, keresi a szavakat miközben beszél - legyen szó az általa képviselt szervezetek rendezvényeiről vagy könyvének bemutatásáról- annak ellenére, hogy egyetemi katedrán tanít. Az interjúkban, ha férje róla alkotott véleménye szóba kerül mindig nagyon szerényen fogalmaz. Állítása szerint nem dicsérik egymást sokat, a

⁶⁴ Orbán Viktor hivatalos honlapja. <http://www.miniszterelnok.hu>, Letöltés: 2012. 03. 20.

⁶⁵ Lévai Anikó a Közbeszéd vendége volt c. felvétel. <http://www.youtube.com/watch?v=srttoewrhog>, Letöltés: 2012. 03.20.

⁶⁶ A cím klasszikus női szerepre utal, mint ahogy a jótékonykodás is és a gyermekmentés tematika is.

⁶⁷ Lévai Anikó a Rájátszás vendége című felvétel. 2009-ben a Hír Tv Rájátszás című műsorában számol be az Szolgálat erdélyi akciójáról. http://www.youtube.com/watch?v=eMpxA_AKHpM. 2012. 03.20.

diákévekből megmaradt „évődés” jellemzi kapcsolatukat.⁶⁸ Nem kíván többnek mutatkozni, mint amilyen valójában. Nem fektet energiát abba, hogy pozitívabban láttassa magát, hogy a közvélemény többet foglalkozzon vele. A sikeres nők között tartják számon, hiszen öt gyermeket nevel, egyetemi tanár és ráadásul a miniszterelnök felesége. Férje korábbi és aktuális honlapját áttekintve arra juthatunk, hogy nem vállal további szerepeket azért, mert a férje ismételten miniszterelnök lett. Nem kíván többet tenni lehetőségeinek kiaknázásával, amelyekkel élhetne férje pozíciójából erdendően.

A konyhaablakból című receptkönyve 2007-ben jelent meg. A könyv nem csupán egy receptgyűjtemény, hanem annak eszköze is, hogy néhány családi történetet megosszon a nagyközönséggel. A receptgyűjteményen keresztül tehát betekintést enged családi életükbe, így ebből a forrásból is megtudhatjuk, hogy Anikó asszony gazdálkodó családban nőtt fel, amely földművelésből és állattartásból tartotta fenn magát. Édesanyját, akit példaképnek tekint, külön kiemeli. Ezzel közelebb engedi az olvasót emberi oldalához. Az események bemutatásakor sok esetben említi férjét- a rendszerváltásban játszott szerepét, a külföldön folytatott tanulmányát, miniszterelnöksége alatt ápolt baráti kapcsolatait más állam,- és kormányfőkkel. Emlékeztetni akarja az olvasót arra, hogy mi olyan nagyszerű a férjében, a tényeket sorolja csupán, amit senki sem cáfolhat meg. Az elmúlt politikai rendszerrel kapcsolatos keserű emlékeinek is helyet talál a receptek között. A könyv elején kijelenti, hogy az ételeknek nincsen politikai hovatartozásuk, azonban a történetek között találunk olyat, amelyek egy-egy gasztronómiai különlegesség bemutatásával kapcsolatosak és olvasásuk közben ott találjuk a fricskát.⁶⁹ Önmagát a kertben dolgozó nőként, háziasszonyként, a korábban említett jótekonysági szervezetek önkénteseként mutatja be. Olyan nőnek mutatja magát, aki hívő keresztény – számos alkalommal egyházi hivatalnokokkal készült fényképet is találunk a receptkönyben- , és férje jóvoltából sokat utazott, megismert más kultúrákat is. Amikor férjéről ír, csakis külföldi politikusokkal, egyházi vezetőkkel, a családjával vagy egyedül ábrázolja őt. Arra utalnak ezek a beszámolók, hogy szinte az egész világ kedveli őt, mindenki elismeri munkáját, csak az otthoni politika nem. Ezzel igazolja azt, hogy Orbán Vikornak van jövője a politikában, csak ki kell várnia a megfelelő pillanatot. A jelenlegi politikai helyzet ezt is igazolja.

⁶⁸ Bárány és herőce c. bejegyzés Orbán Viktor honlapján http://2007-2010.orbanviktorkonyv.hu/aniko_list.php?item=41, 2012. 03.20.

⁶⁹ Például a Vörös káposzta ecetbe című írásában, ahol az egyik oldalon Orbán Viktor, a másik oldalon Tisza István látható és Tisza hanyattatott sorsát mutatja be

A Lévai Anikó által közvetíteni kívánt imázs azonban a fentebb felsorolt eszközökön keresztül kevesekhez jut el. A média csatornái közül továbbra is a televízió tölti be a vezető szerepet, azonban Lévai Anikó szereplései nem kötődnek a legnézettebb csatornák műsoraihoz. A média nem tartja fontosnak a miniszterelnök feleségének szerepeltetését. Felesége támogatása nélkül is Orbán Viktor a második legnépszerűbb politikus Magyarországon.⁷⁰

5.2.2 Dobrev Klára, az adjunktus

Az MSZP 2009-es Tisztújító Kongresszusára az indexvideo.hu honlap engedély nélkül bejutott munkatársa, megtapasztalhatta Dobrev Klára kedves ám annál határozottabb fellépését. A videó alapján⁷¹ az akkori miniszterelnökfeleség a helyzet gyors értékelése után udvariasan jelezte, hogy ezen az eseményen nincs helye ilyenfajta videofelvételnek.

Dobrev Klára jelentőségteljes karakteréről árulkodik az is, hogy a Wikipédia magyar⁷² és angol⁷³ nyelvű weblapján is kialakítottak róla egy-egy bemutatkozó profilt valamint a Facebook közösségi portálhoz ő is csatlakozott⁷⁴ - bár nem válhatunk az ismerősevé azzal az indokkal, hogy olyan sokan kérvényezték ezt az utóbbi időben, hogy a rendszer túlterheltté vált. Az azonban bizonyos, hogy az általam elemzett három magyar nő közül egyedül neki van profiloldala ezen a közösségi oldalon. A sajtó figyelmét is felkeltette az egykori miniszterelnök feleségének személye, hiszen 2005-ben interjút készítettek vele a HVG hetilap munkatársai.

A HVG portréjában leírtak egybevágóan annak a könyvnek a tartalmával, amelyet Bejczy Szilvia írt Dobrev Kláráról⁷⁵. A könyvben a szerző megszólaltatja édesanyját, barátnőjét, iskolai kedves jóbarátját és anyósát is. Mindannyian jó embernek, segítőkésznek tartják. Édesanyja szerint már gyerekkorában is öntudatos és maximalista gyerek volt. Nem elégedett meg a jó teljesítménnyel, neki a kiváló jelentette a lelki megnyugvást.⁷⁶ Pénzügyi jogból doktorált, ezt is tanítja adjunktusként az egyetemen. A témában több tankönyvet is írt.

⁷⁰ Előzés jobbról című Medián- felmérés alapján, <http://www.median.hu/object.e3c9d741-e3f9-4e77-99e3-a3ed4f0b2960.ivy>, Letöltés: 2012. 03.20.

⁷¹ Akit kitessékelt Dobrev Klára. http://index.indavideo.hu/video/Akit_kitessekelt_Dobrev_Klara, Letöltés: 2012. 03.20.

⁷² Dobrev Klára. http://hu.wikipedia.org/wiki/Dobrev_Kl%C3%A1ra, Letöltés: 2012. 03.20.

⁷³ Dobrev Klára. http://hu.wikipedia.org/wiki/Dobrev_Kl%C3%A1ra, Letöltés: 2012. 03.20.

⁷⁴ Klára Dobrev. <http://www.facebook.com/profile.php?id=100002321959396>, Letöltés: 2012. 03.20.

⁷⁵ Bejczy Szilvia: Dobrev Klára, Bp., 2006, Ringier Kiadó

⁷⁶ Bejczy, 2006, 18

Korábban dolgozott Baráth Etele kampányában és Draskovics Tibor későbbi pénzügyminiszter személyi titkáráként is.⁷⁷

Négy gyermeket nevelnek férjével, a két idősebbet Gyurcsány Ferenc volt feleségével együtt. A gyerekek fejlődése érdekében és az egymás iránti tisztelet jegyében jó kapcsolatot ápolnak férje volt nejével. Ez esetben szintén a követendő példát mutatja a volt miniszterelnök felesége. További példamutatásként a Gyurcsány- házaspár annak ellenére, hogy ez a frigy a férj számára a harmadik, harmóniában neveli gyermekeit. Tehát élő példát mutatnak arra, hogy az elvált férfiak is megállapodhatnak és lehetnek jó apák és férjek a megfelelő nő mellett. A könyvben számos fényképet találunk Klára gyermekkorából, a szüleiről, Gyurcsány Ferencsel kötött házasságáról, nászútjukról, a Gyurcsány családról. Meglehetősen közel engedi az olvasót magához magánéletének részletes bemutatásával. Ezeken az elbeszéléseken keresztül egyre közelebb és közelebb kerülhetnek hozzá az érdeklődők.

Az Egészséges Településekért Alapítvány kuratóriumi elnökeként tevékenykedik ma is annak érdekében, hogy orszájáró körútjai során a magyar lakosság figyelmét a rendszeres testmozgás, az egészségesebb táplálkozás és a rendszeres szűrővizsgálatok jelentőségére hívja fel. Az alapítvány 2006-ban kiadott receptkönyve, a Könnyed Magyar Konyha Dobrev Klára ajánlásával jelent meg. A kiadványban fontosnak tartják, hogy olyan magyar ételek kerüljenek az emberek asztalára, amelyek a pénztárcájukat nem terheli az átlagosnál jobban és kevésbé ártalmasak az egészségre. Ezért számos tanácsot tartalmaz a könyv a sütés-főzés forradalmasítására.

Klára asszony az Egészség Hídja Összefogás mellrákellenes kampány fővédnökének szerepét vállalta 2008-ban. Az összefogás keretein belül ismerte meg az akkori amerikai magyar nagykövetasszonyt, aki elismerően nyilatkozott az egykori miniszterelnök feleségéről. Elmondása szerint jól tudtak együttműködni, Klára asszony képzettsége sokat lendített a kampány hatékonyságán.⁷⁸ A dolgozat írásához felhasznált Dobrev Kláráról írt könyv bevételét is a Magyar Rákellenes Liga számára ajánlották fel. Nemcsak ezzel az adománnyal segítette azonban a Gyurcsány család a rászorulókat. Az egykori miniszterelnök-feleség elbeszélésében kiemelte, hogy férje parlamenti fizetését éveken keresztül nem vette fel és különböző alapítványoknak ajánlotta fel. Tehát több oldalról is erősítik azt a képet, miszerint a társadalmi felelősségvállalást fontosnak tartják.

⁷⁷ i.m., 110

⁷⁸ i.m., 68-69.

Megjelenését tekintve ő maga is elismeri, hogy konzervatívan öltözködik. A divatnál számára a praktikum és a kényelem fontosabb tényező. Kedvenc ruhadarabjait és színeit is megosztja az olvasókkal. Ami az irodalom, a színház és a filmek világát érinti, minden területen ajánlót kaphatunk tőle az alapján, hogy ő milyen könyvet, színházi előadást vagy filmet kedvel. Ezzel ismét egy bizonyos iránymutatással szolgál a publikumnak. A kérdés csak az, hogy aki nem olvasta ezt a könyvet, honnan fogja tudni, hogy milyen tulajdonságokkal bír a volt miniszterelnök felesége? Az Egészség Hídja Összefogás hivatalos honlapján⁷⁹ csupán az aktuális fővédnök, Schmittné Makray Katalin, szerepel illetve a jelenlegi kampányban résztvevő közéleti szereplők. A híradásokban az ő közszolgálati tevékenységét sem mutatják be.

5.2.3 Schmittné Makray Katalin, a magyar First Lady

Makray Katalin, két évvel született hamarabb, mint az egykori amerikai First Lady, Hillary Clinton. Más országban, más politikai környezetben, más ambíciókkal haladtak életútjukon, sorsukban azonban az közös, hogy mindketten országuk legfontosabb közjogi méltóságának felesége szerepéig jutottak. Katalin asszony a sport világában sajátította el a küzdeni tudás, a kitartás, fegyelmezettség és az alkalmazkodni tudás képességeit⁸⁰, amelyet férje oldalán, mint a spanyol, majd svájci nagykövet, majd a köztársasági elnök feleségeként igyekezett kamatoztatni.

Tornászként elért sikerei már kisgyerekkorában is jelentősek voltak. Kitűnő edzők felügyeletével gyorsan és olyannyira eredményesen fejlődött, hogy a tokiói olimpián 1964-ben ezüstérmes szerzett felemáskorláton. Férjével a sportnak köszönhetően találkozott, majd tanulmányai befejezésével össze is kötötte életét Schmitt Pállal. Amikor férje, 1983-ban a Nemzetközi Olimpiai Bizottság tagja lett⁸¹, a pozícióból adódó kötelezettségeknek eleget kellett tenni. Az ekkor még szűkös ruhatárral bíró Katalin asszony ismerőseitől, barátaitól kapott kölcsön ruhákat, és egy bundát, hogy kiutazhasson az eskütétel helyszínére. 1993 és 1997 között pedig Spanyolországban élt a Schmitt család a családfő hivatása miatt. Ezen időszakban a spanyol nagykövet szerepét töltötte be az egykori magyar köztársasági elnök. Felsége arról számol be a vele készült interjúban, hogy Spanyolországot és Magyarországot összehasonlítva a spanyol fél példát mutat társának, mert ott nem játszott olyan fontos

⁷⁹ Az Egészség Hídja Összefogás hivatalos honlapja alapján <http://www.egeszseghid.hu/>, Letöltés 2012. 03.20.

⁸⁰ Fazekas Valéria: Citius, Altius, Fortius! Schmitt Pállal és Makray Katalinnal beszélget Fazekas Valéria, Kairosz Kiadó, 2010, 73.

⁸¹ Fazekas, 2010, 79.

szerepet a politikai hovatartozás a főváros fejlesztésében. Rejtetten, de mégis megjelenik az ellenzék elleni támadás- pedig az interjú születésekor már a Fidesz-kormány igazgatta az országot. A spanyol időkre visszaemlékezve számol be arról, hogy nagyon kellemesnek tartotta, hogy volt már elegendő pénze ruhatára bővítésére. A továbbiakban idézem: „Bekerültünk a legfelsőbb körökbe, két királyi esküvőn is részt vettünk. A spanyol király mind a két lánya az időben ment férjhez, amíg kint éltünk. Olyan volt, mint a mesében. Ugyanakkor az egyszerű spanyol emberek életének is részese lehettem. Volt egy Pepita nevű takarítónő, tőle tanultam spanyolul. Nem volt könnyű, mert nagyon gyorsan pörgött a nyelve.”⁸² Továbbá a magyar néppel összehasonlítva meglátása szerint a spanyolok igényesebben öltöznek, mivel megjelenésük alapján nem látszik, hogy melyik társadalmi rétegből származnak.⁸³ Kérdéses, hogy az egykori nagykövet, majd köztársasági elnök feleségének valóban ezen emlékeiről kellett-e volna beszámolnia ahelyett, hogy bemutatná mit tett a külhoni magyarokért avagy a magyar kultúra ápolásáért. A spanyol időszak után következett a svájci küldetés 1999 és 2002 között.. Erről az időszakról pedig ez jut eszébe a hajdani köztársasági elnök feleségének: „Sajnos, a svájci időszak már nem volt felhőtlenül boldog. Az elmúlt 12 évben életem legmélyebb küzdelmét vívtam, azóta pedig csak túlélem az éveket. Nagy nyomás alatt van a lelkem, egyrészt a családi gondok miatt, másrészt a hazám sorsa miatt. Nagy bajban vagyok, mert az igazságérzetem az átlagosnál sokkal erősebb, nem bírom a hazugságot, a mellébeszélést.”⁸⁴ Ezek szerint amikor az általa támogatott párt volt az ország élén- bár nem élt itthon- mégsem érezte kielégítőnek a helyzetét. Semmiképpen sem akar Magyarországtól távol élni, de nagy lelki terhet ró számára a jelenlegi helyzet. Úgy érzi, „még bent tartjuk a lábunkat az ajtórésben, hogy végleg be ne csukódjék az ajtó.”⁸⁵ Hogy mit tesz a változásért? Az interjúban a következő mondatnál részletesebben nem mutatta be közéleti szereplését: „A közéleti aktivizálódásom belső igény kielégítése volt.”⁸⁶ Arra a kérdésre adott válaszában, hogy mit hagyna hátra az utódai számára, inkább arról beszélt, hogy milyennek szeretné látni unokáit, minthogy konkrétan megfogalmazza korunkkal vagy önmagával szemben való elvárásait.

⁸² Fazekas, 2010, 84.

⁸³ i.m., 2010, 84-85.

⁸⁴ i.m., 2010, 87-88.

⁸⁵ i.m., 2010, 90.

⁸⁶ i.m., 2010, 88.

A Köztársasági Elnöki Hivatal honlapja⁸⁷ alapján tájékozódhat a választópolgár a köztársasági elnök feleségének tevékenységéről, amelyekkel a magyarokat kívánta szolgálni. Ezek között szerepel a hagyományok ápolása és az állami szimbólumok népszerűsítése, a kulturális örökségvédelem illetve a közvetlen emberi kapcsolatok ápolása. Terveinek megvalósítása érdekében gyakran tartott férjével országjáró körútján, ahol elbeszélgetett a vidék embereivel, de leginkább gyermekintézményeket látogatott meg. Ezen programokról leginkább a helyi sajtó számolt be. További közszereplést a magyar ízek és minőség népszerűsítése érdekében vállalt az immár harmadik alkalommal került megrendezésre a Kézműves Magyar Ízek Vására esemény kapcsán, amelynek fővédnöke volt. A nők pártfogolása érdekében 2010 októberében részt vett „A Nőkért és a Tudományért” ösztöndíj átadásán és köszöntötte a díjazottakat.

Általában Makray Katalin számára sem a legnépszerűbb lapok ajánlanak interjút- mint a 2011. februárjában induló Charity magazin⁸⁸ és a helyi sajtó újságjai- azonban a Nők lapja magazin két ízben is interjút készített a volt köztársasági elnök feleségével. Komolyabb szaklapok érdeklődését nem keltette fel az egykori köztársasági elnök neje tevékenysége.

⁸⁷ A Köztársasági Elnöki Hivatal hivatalos honlapja alapján.

http://www.keh.hu/index.php?submenu=schmittne_makray_katalin_eletrajz&cat=52, Letöltés: 2012. 03.20.

⁸⁸ Charity magazin címlapja. <http://www.szememfenye.hu/downloads/2011-01-charity.pdf>, Letöltés: 2012. 03.20

6. Elemzés

A következőkben a fentebb kiemelt politikusfeleségekről készített esettanulmányok alapján a hölgyek karakterében illetve munkásságában fellelhető hasonlóságokat és eltéréseket elemem ki annak érdekében, hogy könnyebben áttekinthető legyen a közjogi méltóságok hitveseinek tevékenysége a két eltérő politikai kultúrával bíró országban.⁸⁹

Az 1. számú mellékletben szereplő táblázat szempontjai mentén fedeztem fel a hasonlóságokat illetve eltéréseket, azonban az elemzés során nagyobb, összefoglaló kategóriákat alakítok ki. A hasonlóságok kiemelésével kezdem a sort, amelyek a kultúraközvetítés és a nők védelme tevékenységi körök. A kultúraközvetítés minden általam elemzett hölgy tevékenységi körébe beletartozik. Valószínűsíthetően alapvetően a pozíció követelménye ez a fajta tevékenység, továbbá a hagyományos női szerepek közé tartozik a hagyományok ápolása, a nemzeti gyökerekhez való kötődés. Jacqueline Kennedy vendégfogadásainak, estélyeinek híre a világon mindenhová eljutott. A kínos külpolitikai kapcsolatok áplásának is számtalan alkalommal jó alapot adott a First Lady meghívása, amely visszautasíthatatlannak bizonyult. Az őt követő generációk szempontjából olyan alapokat fektetett le a Fehér Házban, amelyre könnyedén építkezhettek a majdani First Lady-k. A kultúra fellegvárává tett Fehér Ház inspirálta a későbbi korok elnökefeleségeit is a kultúraközvetítésben. Michelle Obama tevékenységi köréhez is hozzátartozik a művészetek oktatásának és ápolásának támogatása. Számos kiállításmegnyitón illetve egyéb más kulturális eseményen jelenik meg egyedül vagy férje oldalán. Magyar részről a kultúraközvetítés az egyik leginkább jellemző feladatkör, amit a közjogi méltóságok feleségei teljesítenek. Lévai Anikó tevékenységeit az érdeklődők az Interneten keresztül figyelemmel követhetik és értesülhetnek arról, hogy átlagban heti rendszerességgel részt vesz a közösséget, a magyar kultúrát ápoló rendezvényeken. Szerepe gyakran nem lép túl azon, hogy megjelenik az eseményeken, de protokollárisan eleget tesz kötelességének. Ugyanez volt jellemző Schmittné Makray Katalin munkásságára is. Leginkább a Vedd a magyart, véd a magyart! kampány és a Magyar Ízek Vására védnökeként emelték ki a nevét, de emellett számos kisebb rendezvényen is tiszteletét tette, esetenként férje kíséretében. Emellett az ő esetében ruhatárának alakítása is a magyar kultúra ápolásának jegyében zajlott. Visszafogott kosztümjeiről sosem hiányzott a magyaros zsinóros viseletre emlékeztető díszítés.

⁸⁹ Az 1. számú mellékletben található a szempontrendszert összefoglaló táblázat, amely megkönnyíti az összehasonlítást áttekinthetőségét.

A nők segítése, jogainak védelme a másik tevékenységi kör, amiben hasonlóságot fedeztem fel azt ezt a legmagasabb közjogi pozíciót betöltő hölgyek tevékenységében. Meglátásom szerint- ahogyan azt a bevezetésben is írtam- ez is ennek a pozíciónak az alapvető feladatai közé kell tartozzon. Leginkább a nők képviselhetik a nők érdekeit. Ha egy nő hatalommal bír és nőtársainak kíván segíteni, az sokkal hatékonyabban és hitelesebben működhet, mintha egy férfi tenné. Hillary Clinton, miután rátalált a hagyományos First Lady szerepre, erősen erre a témakörre fókuszált tevékenységében. Az 1995-ben ENSZ közgyűlésen elmondott beszédének köszönhetően a nők védelmezőjének, az elesett nők pártfogójának tekintették világszerte. A korábbi évek szerepkeresésének csatározásait is elfeledtette az amerikaiakkal ezzel a tevékenységével, így saját hazája is elfogadóbbá vált vele szemben. A jelenlegi amerikai First Lady, Michelle Obama, a nőket abban kívánja segíteni, hogy megtalálják az egyensúlyt a dolgozó nő és a családjának szerepe között. A hétköznapiakban ez a kérdés sokakat foglalkoztat és megoldásra váró feladat. Azzal, hogy Michelle Obama az emberek mindennapi problémáira is megoldási javaslatokat ad, még közelebb kerül az állampolgárokhoz, különösen a nőkhez, akik a világtársadalom több, mint felét adják. Magyar oldalon Schmittné Makray Katalint emelném ki, aki A Nőkért és a Tudományért díjátadó gála védnökeként szerepelt az eseményen, és ezzel a nők a tudományban való elismeréséért folytatott kampány oldalára állt. Lévai Anikó esetében a jószolgálati tevékenységek során bizonyosan sok esetben találkozok kiszolgáltatott női sorsokkal, tehát a nőket ő is támogatja és segíti, de egyelőre nem emelik ki, mint feladatkört- ebből is látszik, hogy nem tudatos az imázsépítés az ő esetében.

E két hasonlóság bemutatása után a következőkben az eltérésekre térek ki, amelyek fő oka abban rejlik, hogy eltérő szerepeket szánunk az USA-ban és Magyarországon a politikusfeleségeknek a tekintetben, hogy férjük karrierjét segítsék. Az USA-ban elvárás az, hogy a férfi imázsának része legyen a nő és kiegészítse azt, míg Magyarországon jóval kevésbé érdeklődnek a választók a feleségek kilétére. Hazánkban jóformán nincs hatással a politikusfeleség a férje imázsára. Keveset tud a publikum ezen hölgyekről, tevékenységük nem kelti fel a média figyelmét, így meglehetősen csekély információ jut el az állampolgárokhoz róluk. Amint Lévai Anikó esetében már korábban említettem, attól függetlenül, hogy, nem játszik jelentős szerepet férje imázsának alakításában, Orbán Viktor közkezdvelt személyiség. Tehát a férj karrierjére tett hatásban alapvető különbség figyelhető meg a két országban.

Az USA-ban a First Lady karaktere eredményezheti azt, hogy imádja a publikum az elnöki párt, de azt is, hogy megvetik. Hillary Clinton hullámnzó teljesítménye jól mutatja ezt a nagy mértékű befolyást. Ebben a kategóriában az eltérés további forrása az lehet, hogy amíg az USA-ban a politikusfeleségek jellemét – legalábbis a számukra kialakított karakter jellemét – jól bemutatják, közvetítik a nyilvánosság felé, addig hazánkban az is kérdéses, hogy a lakosság hány százaléka ismeri a közjogi méltóságok feleségeit. Tehát a jellemből, viselkedésből fakadó hibákat sokkal hamarabb közvetíti az amerikai média, mint a magyar, mert az USA-ban jobban érdekli az embereket a First Lady-k tevékenysége, öltözködése, szokásai vagy családi élete.

A hölgyek megjelenése is meglehetősen eltérő a két országban. Ez is szorosan kapcsolódik ahhoz, hogy milyen szerepet kapnak férjük mellett a publikum előtt. A magyar nők visszafogott, pasztell színű kosztümöket viselnek, nem akarják magukra vonni a figyelmet. Ezzel szemben az amerikai politikusfeleségek szépségüket kiemelik, a rendezvényeknek megfelelően öltözködnek és nem tartanak attól, hogy nőiességükkel elterelik a figyelmet férjükről. Magyarországon viszont a legtöbb rendezvényen megfelelő a kosztüm viselete, nem vonják el a figyelmet férjükről azzal, hogy szóbeszéd tárgya legyen öltözködésük.

Utolsó elemként a médiával való kapcsolatot említem meg. Amíg az USA-ban tudatos imázsépítés tapasztalható nem csak az elnök, hanem a First Lady esetében is, addig Magyarországon apró jeleit lehet látni annak, hogy célzottan alakítanak az politikusfeleségek tevékenységét és a róluk napvilágot látott információkat. Napjainkban leginkább a televízió és a digitális kommunikáció eszközein keresztül hatékony ez a fajta kommunikáció. Az USA-ban Jacqueline Kennedy ez alól kivételt képez, hiszen a 1960-as évekbeli USA-ban még nem uralta a politika területeit a média. A sajtó csak azt hozta nyilvánosságra, amibe Jackie Kennedy beleegyezett. Ekkor még irányíthatóak voltak a tömegkommunikációs csatornák. Kennedy elnök halála óta azonban a nyilvánosság előtt semmi sem marad titokban. Éppen azért a tudatos imázsalakítás nagy szerepet kap. Nagyobb eséllyel fognak pozitív hírek megjelenni a sajtóban abban az esetben, ha a média támogatja a kialakított imázst. A digitális kommunikáció segítségével pedig napi kapcsolatban lehetnek a választók az aktuális First Lady-vel. A Facebook és Twitter oldalakon értesülhetnek a napi eseményekről, kommentálhatják, értékelhetik és véleményezhetik azokat. A közösségépítés egyik eszköze ezekhez az oldalakhoz csatlakozni és hírt adni a mindennapi tevékenységről. Ennek eredményeként az állampolgár úgy érzi, őt magát is bevonják az eseményekbe, legalábbis

időben és hitelesen értesülhet róluk. A Fehér Ház hivatalos honlapján⁹⁰ a First Lady pozícióját valaha betöltő nők tevékenységéről egy rövid összefoglaló olvasható, illetve számos weboldal foglalkozik az amerikai nemzet „első asszonya” pozíciót valaha betöltő hölgyekkel. Továbbá a Wikipédia bejegyzései között valamennyi First Lady szerepel. Magyarországon A Wikipédia szócikkei között az aktuális miniszterelnök felesége egyelőre még nem kapott szerepet és tevékenységéről férje honlapján keresztül értesülhetünk. A volt köztársasági elnök és a korábbi miniszterelnök felesége azonban már szerepel a Wikipédián, Dobrev Kláráról angol nyelvű szócikk is készült. Schmittné Makray Katalin tevékenységéről a Köztársasági Elnöki Hivatal hivatalos honlapján értesülhetünk, ahogyan a többi magyar First Lady munkásságáról is olvashatunk ezen a hivatalos honlapon. Tehát a digitális kommunikáció használatában az amerikai First Lady a magyarok előtt jár. Azonban nemcsak az Interneten szerepel sűrűbben, hanem a sajtóban, a televízióban- így a beszélgetős műsorokban is. A médiának egyelőre még nem érdeke a magyar politikusfeleségek bemutatása, nem jelentene számukra nézettségi vagy olvasottsági szám növekedést a nyilvánosság érdektelensége miatt.

Következtetéseimet és a kutatás során feltett kérdésekre adott válaszomat a következő fejezetben összegzem.

⁹⁰ A Fehér Ház hivatalos honlapja. <http://www.whitehouse.gov/about/first-ladies>

7. Összegzés

A dolgozatomban elemzett két politikai kultúra különbözőségükből eredendően nem egyformán biztosítja a nők érvényesülését. Az amerikai és a magyar szociokulturális közeg közötti eltérések a Hofstede által kialakított értékdimenziók alapján ragadhatók meg. Hofstede vizsgálódásai során először négy majd öt kulturális dimenziót hozott létre annak érdekében, hogy egy egységes rendszert állíthasson fel a világ kultúráinak elemzésére. Módszertanának lényege az volt, hogy általánosan, minden kultúra elemzésére alkalmazható legyen dimenzió-rendszere. Kutatásai során az IBM leányvállalatai dolgozóival végezte kísérleteit, melyek eredményeként definiálta a Hatalmi távolság, a Bizonytalanságkerülés, az Individualizmus-Kollektívizmus, a Maszkulinitás-Feminitás, és később a Hosszú távú orientáció dimenziókat.⁹¹ Olyan értékdimenziók ezek, amelyek kérdéseivel minden nemzeti kultúra szembesül, az eltérést a felmerülő problémák megoldása adja. A kutatás szempontjából a Maszkulinitás- Feminitás értékdimenzió adatai jelentősek. A jobbára férfias jellemzőkkel bíró társadalmak jellemzői a kiválóságra törekvés, a határozottság, a versenyszellem és a győztesek dicsőítése, amíg a nőies jegyekkel bíró társadalmak inkább hajlamosak a konszenzusra, a szenvedők segítségére, az intuícióra. A férfias kultúrákban élesen elkülönül a férfiak és a nők szerepe, ahol a férfaitól a teljesítményorientáltságot és a kemény munkát várják el. Ilyen társadalom az USA társadalma is. A társadalmi elismerés az összegyűjtött vagyon illetve a munkahelyi pozíció alapján dől el.⁹² Magyarország a maszkulinitás-index 74 országból álló listáján az utolsók között, a 70. helyen szerepel. A maszkulinitási-index alapján Magyarországon nem tisztázottak a társadalmi nemi szerepek, a férfaitól és a nőktől ugyanúgy elvárják a konszenzusra való hajlamot vagy a szociális érzékenységet. „Egy társadalmat akkor nevezünk femininnek, amikor a nemek érzelmi szerepei között átfedés van: a férfakkal és a nőkkel szemben is elvárás az, hogy szerények, gyengédek legyenek, és az élet minőségével törődjenek.”⁹³ Az index alapján – mivel erre lenne igény, ilyen értékekkel bír a társadalom- több nőnek kellene dolgoznia magas végzettséget igénylő munkakörben, hogy a

⁹¹ Geert Hofstede munkásságának összefoglalója.

http://www.interkulturalis.hu/pagesMO/Kutatas_Hofstede.html, Letöltés: 2011.03.13.

⁹² Geert Hofstede munkásságának összefoglalója,

http://www.interkulturalis.hu/pagesMO/Dimenzio_Hofstede.html, Letöltés: 2011.03.13.

⁹³ Hofstede, 2008, 189.

munkát és a kapcsolatokat az együttműködésre való hajlammal előrelendítsék és a jutalmakat az egyenlőség elve alapján adják.⁹⁴

A választópolgárok mégsem igénylik a nők nagyobb mértékű közszereplését, a politikusfeleség reprezentációs tevékenységeitől függetlenül is kedveltek a magyar politikusok. A magyar politikusfeleségek imázsának kialakítására kevés tudatos próbálkozás született, és azok sem bizonyultak sikeresnek. Ennek oka az, hogy nem nyitott erre a befogadó közeg. Annak ellenére sem érdeklődnek a hagyományos női szerepeket vállaló közszereplők iránt, hogy többnyire feminin normákat vallanak. Az Amerikai Egyesült Államokban a nők ezen a területen jóval több érvényesülési lehetőséggel bírnak. Fontos különbség, hogy szándékaikat a média is támogatja, mert magas hírfaktorral bírnak, amely bevételt jelent a sajtóorgánumok számára. Magyarországon egyelőre még nem jellemző a politikusfeleségek tevékenységének médiareprezentálása. Az USA társadalma a Hofstede-féle maszkulinitás-index tekintetében jóval előrébb végzett az országok rangsorában, a 18. helyen szerepel. Ez azt jelenti, hogy az amerikai társadalomban jobban elkülönülnek a nemi szerepek, így a politikusokkal szembeni elvárások is egyértelműbbek. A férfinak az anyagi siker érdekében kell fáradoznia, a nőnek pedig az élet minőségével kell törődnie. Jól elkülönülnek a társadalmi nemi szerepek egymástól. Az USA-ban éppen azért a First Lady-től a klasszikus női szerepek képviselőjét várják el. Azokra a politikai vezetőkre teszik le a voksukat a szavazók, akikről feltételezik, hogy az általuk vallott értékeket képviselik. Hillary Clinton példája jól tükrözi, hogy bár az USA nyitott gondolkodású társadalom⁹⁵, ezen a területen a tradicionális értékek uralkodnak. Magyarországon- zárt gondolkodású társadalom lévén- is ezek a feladatkörök dominálnak a közjogi méltóságok feleségeinek tevékenységében. Az elemzés során a közjogi méltóságok feleségeinek tevékenységében a kiemelt hasonlóságok – a kultúraközvetítés és az elesettek, különösen a nők segítése- is arra utalnak, hogy a hagyományos női szerepeket vállalják ezek a hölgyek, ezek keretein belül tudnak érvényesülni.

⁹⁴ i.m, 166.

⁹⁵ Keller, 2009, 11.

Felhasznált irodalom

Szakirodalom:

1. Estók János, Szerencsés Károly: Hírek nők a magyar történelemben, Kossuth Kiadó, Bp, 2007
2. Fekete István: Kire mondták először: First Lady?, Múlt -kor történelmi magazin, 2010, II. szám, 63.
3. Geert Hofstede munkásságának összefoglalója. elérhetőség:
http://www.interkulturalis.hu/pagesMO/Kutatas_Hofstede.html , Letöltés: 2011.03.13.
4. Glant Tibor: Woodrow Wilson és a nők, Múlt-kor történelmi magazin, 2010, II. szám, 75-79.
5. Hegedűs István- Szilágyi Gál Mihály- Sipos Balázs- Navrasics Tibor: Politikai kommunikáció 2004, Médiakutató, 2005 tavasz, 19-38. elérhetőség:
http://www.mediakutato.hu/cikk/2005_01_tavasz/02_politikai_kommunikacio_2004/01.html , letöltés: 2012. február 20.
6. Hofstede, Geert; Hofstede, Gert Jan: Szervezetek és kultúrák. Az elme szoftvere, Pécs, VHE Kft, 2008
7. Jankovics Zsanett: A személyek jelentősége a politikában, Médiakutató, 2008 tavasz, 33-46., elérhetőség:
http://www.mediakutato.hu/cikk/2008_01_tavasz/03_szemelyek_a_politikaban/02.html , letöltés: 2012. február 20.
8. Kapitány Ágnes- Kapitány Gábor: Ikonikus fordulat vagy valami más?, KÉK művelődéstudományi folyóirat, IV/I, 2010, II.szám, 5-20.
9. Kati Marton: Aki kihozta az abortuszt a szünetből, Múlt-kor történelmi magazin, 2010, II. szám, 80-81.
10. Keller Tamás: Magyarország helye a világ értéktérképén, Tárki, Bp, 2009, elérhetőség: http://www.tarki.hu/hu/research/gazdkult/gazdkult_wvs_keller.pdf , letöltés: 2012.03.10.
11. Körösnéy András: Politikai képviselet a vezérdemokráciában. Politikatudományi Szemle 2003. 4. szám, 4-22. elérhetőség:
http://www.poltudszemle.hu/szamok/2003_4szam/2003_4_korosenyi.pdf , letöltés: 2012. március 21.
12. Mazzoleni, Gianpetro: Politikai kommunikáció, Osiris, Bp. 2002
13. Merkovity Norbert: A politikai tartalmú közlésfolyamat új kora. Politikai kommunikáció a hagyományos és az új kommunikációs technológiák korában, 2011,

doktori értekezés, elérhetőség: <http://www.juris.u-szeged.hu/karunkrol/szte-ajtk-doktori-iskola/doktori-vedeseink/dr-merkovity-norbert> , letöltés: 2012.02.28.

14. Pető Andrea: Napasszonyok és Holdkisasszonyok. A mai magyar konzervatív női politizálás alaktana, Bp, 2003, Balassi Kiadó
15. Political Capital. Alapjogi és esélyegyenlőségi problémák Magyarországon, 2007, háttér tanulmány
16. Schneider, Dorothy; Schneider, Carl J.: First Ladies: A biographical dictionary, Facts On File, 2005
17. Szapor Judit: Nők és politika vagy női politizálás története, Rubicon, 2009/4 Nőtörténelem c. online melléklet, http://www.rubicon.hu/magyar/oldalak/nok_es_a_politika_vagy_a_noi_politizalas_tortenete/ Letöltés, 2011.11.29
18. Zentai Violetta: Politikai antropológia, Osiris, Bp, 1997

Forrásjegyzék:

1. Akit kitessekelt Dobrev Klára című videó. Elérhetőség: http://index.indavideo.hu/video/Akit_kitessekelt_Dobrev_Klara , letöltés ideje: 2012. március 20
2. Anikó a Rájátszás vendége című felvétel. 2009-ben a Hír Tv Rájátszás című műsorában számol be az Szolgálat erdélyi akciójáról. Elérhetőség: http://www.youtube.com/watch?v=eMpxA_AKHpM , letöltés ideje: 2012. március 20.
3. Bárány és herőce c. bejegyzés Orbán Viktor honlapján, elérhetőség: http://2007-2010.orbanviktork.hu/aniko_list.php?item=41 , letöltés ideje: 2012. március 20.
4. Bejczy Szilvia: Dobrev Klára, Ringier, Bp, 2006
5. Bellantoni, Christina: Michelle Obama settling in as a role model, The Washington Times, 2009. április 10. Elérhetőség: <http://www.washingtontimes.com/news/2009/apr/10/michelle-obama-settling-in-as-a-role-model/> , letöltés ideje: 2012. március 18.
6. Dobrev Klára Facebook profilja. Elérhetőség: <http://www.facebook.com/profile.php?id=100002321959396> , letöltés ideje: 2012. március 20
7. Dobrev Kláráról szóló magyar nyelvű bejegyzés a Wikipédián. Elérhetőség: http://hu.wikipedia.org/wiki/Dobrev_Kl%C3%A1ra , letöltés ideje: 2012. március 20
8. Dobrev Kláráról szóló angol nyelvű szócikk a Wikipédián. Elérhetőség: http://en.wikipedia.org/wiki/Kl%C3%A1ra_Dobrev , letöltés ideje: 2012. március 20
9. Doszay János- Kelemen Zoltán: Portré: Zoób Kati, HVG hetilap, 2012. 4. szám, elérhetőség: http://hvg.hu/hvgfriss/2012.04/201204_zoob_kati , letöltés: 2012. március 20.
10. Egészség Hídja Összefogás hivatalos honlapja. Elérhetőség: <http://www.egeszseghid.hu/> , letöltés ideje: 2012. március 20
11. Előzés jobbról című Medián- felmérés, Elérhetőség: <http://www.median.hu/object.e3c9d741-e3f9-4e77-99e3-a3ed4f0b2960.ivy> , letöltés ideje: 2012. március 20.
12. Fazekas Valéria: Citius, Altius, fortius! Schmitt Pállal és Makray Katalinnal beszélget Fazekas Valéria, Kairosz Kiadó, 2010
13. First Lady Michelle Obama Answers Your Questions. Elérhetőség: <http://www.youtube.com/watch?v=OwlFAiE0Qrg> , letöltés ideje: 2012. március 18.
14. First Lady Michelle Obama speaks International Women Courage Awards. Elérhetőség: <http://www.whitehouse.gov/blog/2012/03/08/first-lady-michelle-obama-speaks-international-women-courage-awards> , letöltés ideje: 2012. március 18.

15. First Lady Surprises White House Tour Visitors. Elérhetőség: http://www.youtube.com/watch?feature=player_embedded&v=0hLMc-6ocRk ,
letöltés ideje: 2012. március 18.
16. Hausmann , Ricardo; Tyson, Laura D.; Zahidi, Saadia: The Global Gender Gap Report 2011, elérhetőség: <http://reports.weforum.org/global-gender-gap-2011/>, letöltés: 2011. 11.29.
17. Lahann, Birgit: Camelot úrnője, Múlt -kor történelmi magazin, 2010,II. szám, 47-57.
18. Let's Move Program hivatalos honlapja, Elérhetőség: <http://www.letsmove.gov> ,
letöltés ideje: 2012. március 18.
19. Let's Move with Michelle Obama. Elérhetőség: <http://www.latenightwithjimmyfallon.com/blogs/2012/02/lets-move-with-michelle-obama/> , letöltés ideje: 2012. március 18.
20. Lévai Anikó, A konyhaablakból, Jokerex Kiadó, Bp, 2007
21. Lévai Anikó a Közbeszéd vendége volt c. felvétel. Elérhetőség: <http://www.youtube.com/watch?v=srttoewrhog> , letöltés ideje: 2012. március 20.
22. Lévai Anikó a Közbeszéd vendége volt c. felvétel. Elérhetőség: <http://www.youtube.com/watch?v=srttoewrhog> , letöltés ideje: 2012. március 20.
23. Lindner András- Horváth Zoltán: Portré Dobrev Kláráról., HVG hetilap, 2005. 35. szám, elérhetőség: <http://hvg.hu/hvgfriss/2005.35/200535HVGFriss230/2> , letöltés: 2012. március 20.
24. Magyarország Köztársasági Elnökének hivatalos honlapja. Elérhetőség: http://www.keh.hu/index.php?submenu=schmittne_makray_katalin_eletrajz&cat=52 ,
letöltés ideje: 2012. március 20
25. Michelle Obama Facebook profilja. Elérhetőség: <http://www.facebook.com/michelleobama> , letöltés ideje: 2012. március 18.
26. MTI: A franciák többsége nem akarja Strauss-Kahnt elnöknek, HVG, 2011.07.08, elérhetőség: http://hvg.hu/vilag/20110708_elnokvalasztas_strauss_kahn , letöltés: 2012. március 4.
27. Orbán Viktor hivatalos honlapja. Elérhetőség: <http://www.miniszterelnok.hu> , letöltés ideje: 2012. március 20.
28. Vasvár város honlapjának nyitóoldala. Elérhetőség: <http://www.vasvar.hu/index.php?ugras=hirolvaso&hirsama=53041&nyelv=0> ,
letöltés ideje: 2012. március 20
29. Wikipédia angol nyelvű szócikke Michelle Obama-ról. Elérhetőség: http://en.wikipedia.org/wiki/Michelle_Obama#2008_Presidential_election , Letöltés: 2012. március 18.

Melléklet

1. számú melléklet

Összefoglaló táblázat

Szemponatok	Jacqueline Kennedy	Hillary Clinton	Michelle Obama	Lévai Anikó	Dobrev Klára	Schmittné Makray Katalin
Családi háttér, neveltetés	gazdag, de csonka család, édesapja is úgy bánt a nőekkel, ahogyan a férje, hamar megtanulta, hogy érzelmeit ne fejezze ki a nyilvánosság előtt	gyermekcentrikus és vallásos család ennek tulajdonítható hogy magánéletét, beleértve lányát is, védelmezn akarta a sajtótól	munkáscsalád szülei példaképként szolgálnak életében első generációs értelmiségi	gazdálkodó család a munka becsülete fontos számukra első generációs értelmiségi	módos család, bolgár édesapa, kettős identitás édesanyja sokat volt távol a családtól, édesapjához szorosabb szálak kötik	polgári család, amelyet a második világháború megtört édesanyjával és annak élettrásával szeretetben nőtt fel
Tanulmányok érdeklődési kör	Sorbonne művészetek (irodalom, festészet, nyelvek)	Yale politika-, és jogtudomány	Harvard jogtudomány	jogtudomány	Budapesti Közgazdaságtudományi Egyetem, ELTE, közgazdaságtan	Testnevelési Főiskola tornász szakedző

Tevékenysége First Lady- ként	<i>Fehér Ház a kultúra fellegvárá varázsolta</i> <i>külpolitikai diplomáciai sikerek</i>	<i>egészségügyi reform, gyermek és nők jogvédelme, kampánystratégia, külpolitikai sikerek, férje legfőbb támogatója</i>	<i>Let's Move program, nők támogatása, háborúban részt vevő családok támogatása, művészetek pártolása, művészetoktatás támogatása</i>	<i>kulturális rendezvényeken tiszteletét teszi, reprezentálás, férje külföldi útjain is részt vesz</i>	<i>külföldi diplomáciai utakon való részvétel, mellrákellenes kampány</i>	<i>magyar kultúra közvetítése, magyar termékek védelme, gyermekintézmények látogatása, nők támogatása</i>
Kiemelkedő, egyedi teljesítmény	<i>külpolitikai sikerek (Franciaország, India, Szovjetunió)</i> <i>Camelot legenda</i> <i>elbűvölő megjelenésének köszönhetően a mai napig rajonganak érte az emberek</i>	<i>elnökválasztási kampányban fontos szerep</i> <i>nemi szerepek felcserélése</i> <i>az első elnöki ciklusban a fontos tiszségek felére nőket neveztek ki az ő hatására</i> <i>nők jogainak védelme nemzetközi szinten</i>	<i>2008-as elnöki kampányban kiemelkedően aktív</i> <i>Let's Move Program kidolgozása és népszerűsítése</i> <i>testalkatát elfogadva sok nő példaképeként funkcionál</i>	<i>Magyar Ökumenikus Segélyszervezet jószolgálati nagykövete</i> <i>Országos Gyermekmentő szolgálat tagja és önkéntese</i>	<i>Egészséges Településekért Alapítvány tagja, kuratóriumi elnök</i>	<i>Vedd a magyart, védd a magyart! kampány védnöke</i> <i>Magyar Ízek Vására rendezvény védnöke</i>

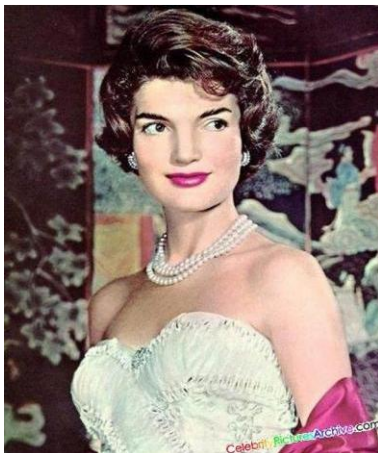
Amivel segítette férje karrierjét	uralta a média csatornáit, nem engedte a magánélet kiszivárogtatását nem vett tudomást férje kilengéseiről külpolitikai sikerek	amíg a háttérben mozgott segítette férjét (kampánystratégaként) Monica Lewinsky botrány idején is férje mellett állt	kampányban játszott szerepe nagy népszerűségnek örvend, ez erősíti férje pozícióját is (partner a közszereplésben)	A konyhaablakból című könyvében férje értékeit hangsúlyozza	férje magánéletben betöltött szerepeit mutatja be a róla készült életrajzi könyvben	passzív résztvevője férje politikai karrierjének
Amivel hátráltatta férje karrierjét	nem fogadott minden államfőt a Fehér Házban (erről a média semmit sem tudott, de a visszautasított politikusok rossz néven vették)	közös elnökség próbálkozásai, önálló célokat szánt magának férje gyengébbnek tűnt mellette erős jelleme és megjelenése miatt egészségügyi reform bukása	egyelőre sikeresen teljesíti a First Lady Szerepét	nem hátráltatják férjük karrierjét, mert alig kapnak szerepet a híreket közlő médiában		
Médiához való viszonya	ritkán, de annál tudatosabban jelent meg a nyilvánosság előtt, a sajtó tisztelte	nagyon ellentmondásos, először irányítani akarta a médiát, majd alkalmazkodott a körülményekhez	sűrűn szerepel címlapokon, számos alkalmat teremt arra, hogy fotózzák, imádja a média	ritka sajtószereplés, többnyire akkor sem megnyerő a megjelenése	elismert szaklap is készített vele interjút, ennek ellenére közömbös a média irányába	női magazinok (inkább kevésbé ismertek) készítettek vele interjút, tévés szereplésre szinte nincs példa
Digitális kommunikáció	A Fehér Ház hivatalos honlapja beszámol tevékenységeikről			nincs saját honlapja, férje	Wikipédia magyar és angol nyelvű oldalain	a Köztársasági Elnöki Hivatal

<i>használata</i>	halála után is rajongói oldal Facebook-on, Wikipédia	Facebook profil, de már más minőségben szerepel	Facebook és Twitter profilok aktív használata	<i>honlapjáról értesülehetünk tevékenységéről</i>	<i>szócikk készült róla, Facebook használata 2011 óta</i>	<i>hivatalosoldaláról értesülhetünk tevékenységéről</i>
--------------------------	--	---	---	---	---	---

2. szám ú m ell éklet

Képek

a, Jacqueline Kennedy

1. kép. Jackie Kennedy estélyi ruhában

Forrás: .

<http://www.facebook.com/photo.php?fbid=194927870520885&set=a.194924357187903.60465.194811367199202&type=3&theate>

2. kép. Franciaországi látogatás során Charles de Gaulle tábornokkal (1961)

Forrás: <http://lisawallerrogers.wordpress.com/2010/01/11/jackie-kennedy-had-a-dr-feelgood/>

3. kép. 1959-ben

Forrás:

<http://whoknewtheykneweachother.blogspot.com/2011/09/jackie-kennedy-john-kennedy-hyannis.html>

4. kép. Jawaharlal Nehru-nál tett látogatás. India (1962)

Forrás:

http://news.bbc.co.uk/2/hi/in_pictures/7654537.stm

5. kép. John F. Kennedy és
Jacqueline Kennedy esküvője
(1952)

Forrás: http://1.bp.blogspot.com/-2XGDxEkTsO0/TdklgSevb_I/AAAAA AAAACI/PpUIG7Sf6fo/s1600/jackiewe d.jpg

6. kép. A divatikon

Forrás:
<http://www.marieclaire.co.uk/fashion/ideas/34772/more.html>

b, Hillary Clinton

7. kép. A Clinton házaspár

Forrás: <http://www.bloggernews.net/110441>

8. kép. A First Lady

Forrás:
<http://whitehousefirstladies.blogspot.com/2010/07/42nd-first-lady-hillary-clinton.html>

9.kép. Konzervatív stílus

Forrás:

<http://www.womanaroundtown.com/sections/reading-around/the-ladies-talk-memoirs-from-former-first-ladies>

10. kép Az ENSZ naggyűlésen 1995-ben

Forrás:

<http://womenonthefence.com/2012/03/08/how-far-women-have-come-and-where-theyre-going/>

c, Michelle Obama

11. kép. A stílus képviselője

Forrás:

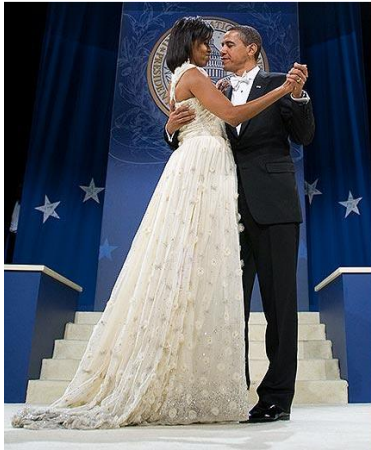
<http://www.lawrenceandjulieandjulia.com/2011/05/day-172-michelle-obama.html>

12. kép. Férje érdekében kampányol

Forrás:

http://www.godvoter.org/Pictures/Michelle_Obama_Photos/michelle-obama.html

13. kép. Az elnöki beavató bál

Forrás:
<http://latimesblogs.latimes.com/washington/2010/03/michelle-obamas-inaugural-gown-goes-to-smithsonian-jason-wu-too.html>

14. kép. Mindenki anyukája

Forrás: <http://thecaucus.blogs.nytimes.com/2009/03/19/michelle-obama-advises-anacostia-students/>

15. kép. Let's move program népszerűsítése közben

Forrás: <http://www.letsmove.gov/>

16. kép. Kertészkedés a Fehér Ház kertjében

Forrás: <http://www.letsmove.gov>

d, Lévai Anikó

17. kép. Klasszikus viselet

Forrás:

<http://www.nol.hu/archivum/archiv-441186>

18. kép. Televíziós szereplés

Forrás:

http://www.hetek.hu/belfold/201003/minden_je_kampany_mogott_van_egy_feleseg

19. kép. Könyvbemutató

Forrás:

http://www.miniszterelnok.hu/galeria/levai_aniko_konyvbemutatoja

20. kép. A férjét védelmező nő szerepében

Forrás:

<http://hirek.msn.mainap.hu/itthon/orban-felesege-olni-tudna-ferje-kepeert-3668/>

21. kép. Közös öröm a győztes választási harc után

Forrás:

<http://www.origo.hu/itthon/valasztas2010/kampanynaplo/20100425-levai-szerint-konnyebb-lesz-az-orban-csaladnak.html>

e, Dobrev Klára

22. kép Visszafogott pasztel színeket visel

Forrás:

http://mandiner.blog.hu/2008/06/09/dobrev_klara_a_playboyban_vetkozik

*23. kép. Férje mellett
reprezentál*

Forrás:

http://www.hirado.hu/Hirek/2009/03/23/08/Klara_.aspx

24. kép. Az Egészség Hídja Összefogás védnökeként

Forrás: <http://www.utazonet.hu/sajtokozlemen-y-valodi-osszefogas.html>

f, Schmittné Makray Katalin

26. kép. Tartózkodó, magyaros öltözék

Forrás: http://www.naplo-online.hu/eletmodi/20110321_schmittne_a_nok_heten

27. kép. A Pető Intézet védnökeként

Forrás: http://www.blikk.hu/blikk_aktualis/eroproban-schmitt-palneje-2028544

28. kép. Országjáró körútjain elkíséri férjét

Forrás:

<http://www.kiskuntv.hu/2011/12/07/koztarsasagi-first-lady-a-peto-intezetben/>

29. kép. A Kézműves Magyar Ízek Vására védnökeként

Forrás: http://est.hu/cikk/96822/kezbol_kezbe_-_3_kezmuves_magyar_izek_vasara